Važnost dušebrižništva u suvremenom društvu

Mikerević, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:132339

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Chatolic Faculty of Theology

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

VAŽNOST DUŠOBRIŽNIŠTVA U SUVREMENOM DRUŠTVU

Diplomski rad

Mentor: **Student:**

Doc. Dr. sc. Stjepan Radić **Ana Mikerević**

Đakovo, 2017.

SAŽETAK

Dušobrižništvo ili pastoralna psihologija proučava utjecaj psihičkih faktora na vjerski život te predstavlja odnos između pastoralnog djelatnika (svećenik ili laik) i jednog ili više vjernika. Svećenici su se oduvijek zanimali kako psihološka saznanja mogu pomoći u kršćanskoj praksi, iako je psihologija kao samostalna znanstvena disciplina nastala tek u 19. stoljeću. Razvoj psihologije u dušobrižništvu tekao je polako te se odnos psihologije i teologije izmjenjivao od međusobne isključivosti do uspostave dijaloga zahvaljujući mnogim teolozima i psiholozima. Drugi vatikanski sabor donio je znatni zaokret u stavu katoličke Crkve prema psihologiji.

Sve je više prisutna svijest u današnje vrijeme da psihologijske spoznaje mogu značajno doprinijeti boljem ispunjavanju dušobrižničke zadaće. Stoga je nezaobilazna zadaća današnjeg dušobrižnika steći osnovne spoznaje o konceptima psihologije, te osobito o temeljima savjetovanja. To je potrebno dušobrižniku kako bi znao saslušati ljude u vjersko moralnim poteškoćama, razumjeti ih i savjetovati. Jedna od najvećih dušobrižničkih mudrosti i umjetnosti jest: znati s ljudima pravilno govoriti. Tu nam kao primjer može biti papa Franjo koji je svojim načinom komuniciranja i jednostavnošću nastupa unio živost u samu Crkvu i uveliko pridonio promjeni percepcije Crkve u javnosti.

U pastoralnom djelovanju svećenicima od velike pomoći mogu biti vjernici laici. Podjela Crkve u prošlosti na kler i laici često je pogodovala pasivnosti i neodgovornosti vjernika laika, stoga je zadatak svećenika da se zalažu za promjenu tog mentaliteta.

Ključne riječi: Dušobrižništvo, psihologija, teologija, Drugi vatikanski sabor, savjetovanje, laici.

SUMMARY

Chaplaincy and pastoral psychology studies the impact of psychological factors on the religious life and the relationship between pastoral workers (priests or laity) and one or more of the faithful. Priests have always been interested in how psychological knowledge can help in Christian practice, although psychology as an independent scientific discipline emerged only in the 19th century.Development of Psychology in Pastoral Care progressed slowly and the relationship of psychology and theology changed between mutual exclusion and establishing of a dialogue thanks to the many theologians and psychologists. The Second Vatican Council brought a significant shift in the attitude of the Catholic Church to psychology.

Nowadays, people are increasingly aware that psychological knowledge can contribute significantly to perform pastoral tasks better. Therefore, the unavoidable task of today's pastors is to acquire basic knowledge about the concepts of psychology, and particularly the foundations of counseling. That is neccessary for pastors to be able to listen to people about their religious and moral problems, understand and advise them. One of the biggest wisdoms and arts of pastoral care is: to be able to speak to people properly. As an example we can include Pope Francis who, with his way of communication and ease of performance, brought life into the Church, and greatly contributed to changing the perception of the Church in public eye.

In pastoral work faithful laity can be of great help to priests. The division of the Church in the past to clergy and laity often favored passivity and irresponsibility of the faithful laity, therefore the priests strive to change this mentality.

Keywords: Chaplaincy, psychology, theology, the Second Vatican Council, consulting, the laity.

UVOD

Iako je dušobrižništvo ili pastoralna psihologija mlada i još neetabilirana disciplina svakim danom se otkriva njezina sve veća važnost i potreba. Značaj dušobrižništva posebice se uočava u ovom vremenu koje je obilježeno velikim stresom, krizom životnog smisla i psihičkim opterećenjima ljudi. U posljednje vrijeme stalno raste svijest dušobrižnika, a i vjernika, o nezaobilaznoj potrebi kvalificirane psihološke izobrazbe pastoralnih djelatnika i važnosti korištenja suvremenih psihologijskih spoznaja i otkrića.

U prvom dijelu diplomskog rada objašnjava se razvoj dušobrižništva kroz odnos teologije i psihologije. U Crkvi je polako raslo zanimanje za psihologijom, ali se također i psihologija počela sve više baviti pitanjima vjere. Poneki crkveni pastiri počeli su se otvarati i zanimati za dostignuća psihologije kako bi ih mogli primijeniti u svoju dušobrižničku praksu i tako se rodila pastoralna psihologija. Navodimo značajne teologe i psihologe koji su zaslužni za uspostavu međusobnog dijaloga teologije i psihologije. Veliku ulogu u uspostavi dijaloga između tih dviju disciplina ima također i Drugi vatikanski sabor. Nadalje navode se još biblijska načela dušobrižništva. Dušobrižništvo promatra čovječanstvo i svakodnevne probleme iz perspektive Biblije gdje su iznesene različite misli i primjeri koji su od pomoći za pastoralni rad.

U drugom djelu objašnjava se odgovorna zadaća dušobrižnika jer prvenstveno po njima brojni ljudi doživljavaju Boga, vjeru koju zastupaju i instituciju koja ih službeno opunomoćuje za djelovanje. Stoga dušobrižnik ima obvezu temeljito poznavati i pravilno razumjeti psihofizičku strukturu i ponašanje čovjeka da bi mu znao pristupiti i odgovoriti na njegove potrebe. Ozbiljan teolog koji pokušava zahvatiti cjelovitu osobu ne može zapostavljati dostignuća psihologije. Psihološko znanje svećeniku također uvelike pomaže u ispovijedanju vjernika, njihovu savjetovanju, kontaktiranju, tješenju, pastoralnom i duhovnom vodstvu, kršćanskom odgajanju, katehizaciji i naviještanju uopće.

Posljednji dio radnje govori o proširenju dušobrižništva i ulozi laika u Crkvi gdje je narod shvaćen kao aktivan čimbenik u življenju zajedništva i crkvenosti. Na Drugom vatikanskom saboru, koji je crpio nadahnuće na izvorima Objave te pozornijim čitanjem „znakova

vremena“, doneseni su temelji za autentičnije shvaćanje lika i mjesta dušobrižnika u Crkvi danas.

1. Nastanak i razvoj dušobrižništva

Dušobrižništvo, ili kako se još često naziva pastoralna psihologija, sve se više očituje i prihvaća ne kao tek jedan dio, nego kao temeljna dimenzija praktične teologije.[1] Pastoralna psihologija proučava utjecaj psihičkih faktora na vjerski život te želi otkriti kako psihološka saznanja mogu pomoći u kršćanskoj praksi. Crkva je najviše primjenjivala psihologijska otkrića i spoznaje upravo u psihologiji dušobrižništva. Svećenici su se od početka kršćanstva zanimali za psihologiju ljudi koje su evangelizirali te su bili upućeni u neke stvari psihologije, iako takve znanosti do kraja XIX stoljeća nije ni bilo. Korijeni psihologije u religiji postoje koliko i sama religija. Često se u knjigama i spisima gotovo svih religija nalaze opisi i određena tumačenja psihičkog života. Također, literatura religioznih pisaca je puna usmjerenja prema duševnom životu pojedinca i društva, posebice opisi askeze, meditacije i mistike. Tu znaju biti opisani postupci i predloženi savjeti dušobrižnicima prema ljudima koje muče različiti strahovi, osjećaji krivnje, odnos prema „opsjednutima“ i egzorcizmu, duševne tegobe bolesnih, siromašnih, udovica i ostalih, psihosocijalne prilike ljudi u tjeskobi i nevolji.[2] Takav pristup čovjeku u kršćanstvu je stalno bio prisutan, nekada manje ili više izravan.

1.1. Prvi počeci dušobrižništva

Početak dušobrižništva veže se uz dijalog teologije s psihologijom, koji je tekao polako zbog samih okolnosti. Negativan pristup religioznosti Sigmunda Freuda, otkrivatelja podsvijesti i začetnika psihoanalize, doveo je do tako reći „zahlađenja“ odnosa između psihologije i teologije. Njegov ateizam bio je glavni uzrok međusobne isključivosti između teologa i psihoanalitičara, a u širem smislu, između psihologije i religije. Misao S. Freuda temelji se na pozitivizmu i ateizmu, gdje se kompletna transcendentalnost, ideja Boga, gleda kao vlastita projekcija oca, kao unutarpsihička stvarnost, a religijski pojmovi opisani su kao

[1] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 180.
[2] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 180.

infantilna regresija i dječja želja za sretnim životom.[3] Stoga ne čudi da je Freudova psihoanaliza za Katoličku crkvu bila izraz svjetonazorskog agnosticizma, prosvjetiteljskog liberalizma, moralnog libertinizma (slobodarstva) i izričite anticrkvenosti.[4] Papa Pio XII. izričito se protivio psihoanalizi i njezinoj primjeni u dušobrižništvu, a slično je ponovio i Ivan XXIII. u 'Monitumu' iz 1961.[5] Ovaj povijesno-egzistencijalni otpor posljedica je teološke nebrige prema društvenim i empirijskim znanostima, te zatvorenosti crkvenih škola prema psihologijskim spoznajama. Dok se u Crkvi često propovijedala "slijepa vjere" (fideizam, kvijetizam), u isto vrijeme na sveučilištima prevladavao je isključivi racionalizam i propagirala se apsolutna autonomija. Obje su strane smatrale kako je metodološki nemoguće povezati dvije vrste znanja i dva različita procesa spoznaje.

Drugi vatikanski sabor donio je znatni zaokret u stavu katoličke Crkve prema psihologiji. Od presudne važnosti za uspostavu dijaloga između teologije i psihologije bile su tvrdnje o opravdanoj autonomiji ovozemnih stvarnosti. Naglašava da ne može postojati pravi sukob između istina zemaljske stvarnosti kao naprimjer psihologije, i istine vjere, jer:

"...Sve naime stvari već time što su stvorene imaju svoju konzistenciju, istinu, dobrost, vlastite zakone i ustrojstvo; to čovjek mora poštivati tako da pojedinim znanostima ili umijećima prizna njihove vlastite metode. Stoga se metodičko istraživanje ni u jednoj struci, ako se vrši doista znanstveno i po moralnim načelima, nikad neće stvarno protiviti vjeri, jer profane i vjerske realnosti imaju izvor u istome Bogu. Štoviše, onaj koji nastoji ponizno i ustrajno prodrijeti u tajnu stvari, njega, a da toga i nije svjestan, kao da vodi ruka Boga, koji uzdržava sva bića i čini da budu ono što jesu. Neka nam zato bude slobodno požaliti neke

[3] Usp. S. FREUD, *Totem i tabu*, Stari Grad, Zagreb, 2000. Freud u svom djelu ističe da je čovjek proizveo Boga koji je "uzvišeni otac", a čežnja za ocem je korijen religijske potrebe. Kada se čovjek susretne s bolnom ili opasnom stvarnošću (bolesti, prirodne katastrofe, smrti..), budi se u njemu duboko utisnuta želja svemogućeg oca koji će ga izbaviti. Freudova analiza ukazala je na povezanosti između vjerovanja i želja, koje su opet povezane s iskustvima iz djetinjstva. Metafizička slika svijeta po njemu je "psihologija projicirana na izvanjski svijet" te je zadaća znanosti da tu "nadosjetilnu stvarnost pretvori u psihologiju nesvjesnog" i tako religioznost zamjeni racionalnošću koja obilježava zrelu dob čovječanstva.

[4] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 265.

[5] Monitum (Upozorenje) je dokument Kongregacije za nauk vjere kojim se upozorava na štetnost pisanih djela i knjiga isusovca Pierre Teilhard de Chardin u kojima se nalaze pogrešna teološka tumačenja koja vrijeđaju katolički nauk Crkve.

stavove, kojih je nekada bilo i među samim kršćanima zbog toga što nisu dovoljno shvatili opravdanu autonomiju znanosti.”[6]

Danas prvenstveno postoje četiri okolnosti koje nam žustro nameću potrebu psihološkog prihvaćanja dušobrižničkih metoda. Prvo: današnji tehnički i industrijaliziran čovjek svakako je manje sentimentalan, ali mnogo je više živčano razdražen i čak nevjerojatno osjetljiv. Stoga treba poštivati i paziti, kada i kako je taj čovjek najmanje i najbolje dostupan za dušobrižničke utjecaje. Upravo zato današnji čovjek u Crkvi i vjerskim tajnama traži snagu odozgo koja će ga ojačati. Drugo: suvremeni je čovjek mnogo osjetljiviji za svoju čast, dostojanstvo i slobodu, nego što su to bili naši preci. To je pojava koja sama po sebi svjedoči da smo u duhovnoj kulturi, barem što se toga tiče, napredovali. No, ne smijemo od tako probuđenog čovjeka očekivati, da će htjeti vršiti svoju vjersku dužnost i prihvatiti svećenikovu propovijed „jer tako mora biti“. Treće: pojava socijalnog izjednačavanja u zapadnoj kulturi gdje nestaju razlike među staležima, među školovanim i neškolovanim. Te razlike su ponegdje nestale tako da je uvredljivo i „ne psihološki“, ako „naobraženom“ govorimo kao „nenaobraženom“. Konačno, ne smijemo zaostati niti za znanosti. Psihološka znanost je u posljednjih pedeset godina nevjerojatno napredovala. Osvijetlila nam je tajne podsvijesti, otkrila nam nebrojeno mnogo zanimljivosti i zakonitosti, koje su od neprocjenjive vrijednosti za ispravno razumijevanje čovjeka i razgovor s njim.[7] Dušobrižništvo ovdje nipošto ne smije zaostati. Četvrta okolnost je stvarnost interneta i znanstveni napredak koji danas sve više utječe na poimanje čovjeka, njegovu religioznost i životni smisao. Živimo u vremenu kad je tehnologija zauzela vodeću ulogu, kakvu su u prošlosti imali mitovi, religije i filozofija. Suvremeni znanstveni napredak preispituje prije svega humanističke kategorije kao što su: individua, identitet, društvo, sloboda, kultura, etika i komunikacije. Internet pridonosi društvenoj homogenizaciji te tako ne samo da mijenja način življenja, nego mijenja i samu ljudsku narav.[8] To pred Crkvu postavlja zadaću ozbiljnog preispitivanja njezina odnosa prema novim medijima, odnosno interneta i njegova načina korištenja.

---

[6] DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu Gaudium et spes*, KS, Zagreb, 2008., br. 26. (dalje: GS)
[7] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 14.
[8] Usp. S. BURILOVIĆ, Ž. TANJIĆ, *Kršćanstvo i Internet – izazov za teologiju*, u: Crkva u svijetu, 48 (2013.) I., str. 88.

1.2. Razvoj psihologije u dušobrižništvu

Psihologija je uglavnom bila sastavni dio filozofije te se tek od polovice 19. stoljeća počinje razvijati kao zasebna i sustavna disciplina. U Crkvi je polako raslo zanimanje za psihologijom, ali se također i psihologija počela sve više baviti pitanjima vjere. Poneki crkveni pastiri počeli su se otvarati i zanimati za dostignuća psihologije kako bi ih mogli primijeniti u svoju dušobrižničku praksu i tako se rodila pastoralna psihologija.[9]

Među prvim katoličkim teolozima koji su u svojim promišljanjima pokazivali interes za psihoanalizu možemo spomeniti dvojicu: R. Guardini i K. Rahner. Rahner je želio premostiti jaz između kršćanske objave i ljudskog iskustva, teologije i psihologije. Mogućnost dijaloga između teologije i psihologije vidi u antropološkom obratu shvaćanja čovjeka kao bića autotranscendencije. Naglašava da iako moderni čovjek ne razmišlja u metafizičkim kategorijama on ima osjećaj za transcendenciju te čezne za onim što ga nadilazi i što mu daje dublji smisao.[10]

Također, C. G. Jung (švicarski psiholog i psihijatar) i E. Drewermann (njemački teolog)[11] dali su ogroman doprinos promjeni shvaćanja i uspostavi dijaloga između psihologije i religije. Jungova analitička psihologija otkrila je pozitivno značenje religije za ljudsku psihu i njezino ozdravljenje.[12] Jung ističe da je vjera karizma za onoga tko je ima, a religiozno iskustvo jedno je od najvrednijih iskustava, koje duboko zahvaća čovjeka i potresa ga. Ono postaje izvorom života, smisla i ljepote, a to onda donosi čovjeku mir i povjerenje. Drewermann se koristi analitičkom psihologijom i psihoanalizom, kako bi teološki govor o spasenju i otkupljenju oslobodio od "egzistencijalne beznačajnosti". Ističe da je danas potrebno pokazati antropološki temelj kršćanske vjere koristeći slike u kojima se čovjek

---

[9] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 5.

[10] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II.., str. 271.

[11] Eugen Drewermann je njemački teolog, psihoanalitičar, pisac i suspendiran svećenik. Neka njegova djela su: „Kleriker", „Psychoanalyse und Moraltheologie", „Reden gegen den Krieg"…

[12] Usp. C. G. JUNG, *O religiji i kršćanstvu*, UPT, Đakovo 1990. U svakom čovjeku postoji transcendentalno, pohranjeni arhetipovi koji su često ona Božja slika i prilika u nama. Jung smatra, za razliku od Freuda, da je područje nesvjesnog božanske prirode, a ne samo biološke i nagonske. On misli na «unutarnjega boga», esencijalno božanstvo koje je prisutno u čovjeku. Katolička teologija vidi u tome povratak gnostičkom poimanju Boga i ističe da je Bog prisutan u čovjekovoj nutrini, ali jasno ističe kako Bog ostaje uvijek Drugi, transcendencija ostaje transcendencija.

može prepoznati. Tako za njega teologija ima zadaću ispraviti svoj apstraktni jezik koji nije u stanju izreći i posredovati vjersko iskustvo. Napominje da je Biblija puna slika i arhetipa koji odgovaraju na najdublje ljudske čežnje, dok svakidašnji crkveni govor ignorira dubine duše, osjećaje, nesvjesno i nudi hladno moraliziranje. Slijedeći njegovu argumentaciju, nije samo psihologija potrebita teologije nego i obratno: teologija u velikoj mjeri treba psihologiju kako bi evanđeosku poruku ispravno shvatila i ljudima navijestila.[13] Papinska biblijska komisija u dokumentu "Tumačenje Biblije u Crkvi" (1993.) priznaje kako *"... psihologija i psihoanaliza otvaraju put višedimenzionalnom shvaćanju Pisma i pomažu odgonetanju ljudskog jezika Objave. (...) ali se protivi svakom apsolutiziranja jednog oblika psihoanalitičke egzegeze"*.[14] Psihološka redukcija teoloških istina, smatraju kritičari Drewermanna, svodi kršćansku vjeru i čitavu teologiju isključivo na terapeutsku svrhu gdje svećenik postaje samo terapeut koji više ne poučava. Možemo još nabrojiti mnoge značajne teologe i psihologe koji su sudjelovali u interdisciplinarnom dijalogu kao što su Tilhard de Chardin, Reinhold Niebuhr, Paul Tillich, Peter Evdokimov, J. Werbick, Anselm Grün, Eugen Biser, Thomas Kreating, itd.; te mnogi psiholozi, psihoanalitičari i psihijatri kao što su: Erik Eriksson, Carl Rogers, Rollo May, Erich Fromm, Viktor Frankl, Fransoa Dolto, Scott Peck, Vladeta Jerotić i mnogi drugi.[15]

S općim nadolaskom empirijsko-deduktivnog mišljenja oko sredine 18. stoljeća, dolazi na pojedinim europskim sveučilištima do ciljane dušobrižničke izobrazbe. Kao početak uvođenja dušobrižničke izobrazbe obično se uzima godina 1773. i „Studijski program za teologe" na Sveučilištu u Würzburgu u Njemačkoj u kojem se zahtijeva da se u izobrazbi budućih svećenika stavi naglasak na psihologiju ili znanost o duši.[16] Također naglašava da je cilj te izobrazbe izgradnja karaktera dušobrižnika kako bi mogao sa svim vrstama ljudi riječima i primjerima pravilno djelovati. Sveučilište u Würzburgu nije jedino, uz njega imamo još druga europska sveučilišta, primjerice u Beču i Münsteru.

---

[13] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II.., str. 268.
[14] Papinska Biblijska komisija, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, Dokumenti 99, KS, Zagreb 1995., str. 70.
[15] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II.., str. 275.
[16] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 183.

60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća u ozračju hippie pokreta, te najave New Agea pojavila se humanistička psihologija (sa svojim glavnim predstavnicima: A. Maslow, C. Rogers, F. Perls), koja se usprotivila biheviorizmu i psihoanalizi, inzistirajući na viziji novoga čovjeka i samoostvarenju. Iz nje se zatim razvila transpersonalna psihologija u kojoj dolazi do spajanja psihologije i duhovnosti, to jest na odnos teologije i psihologije gleda se kao da su te dvije discipline oduvijek postojale jedna u drugoj. Tako naglašava povezanost između modernih psiholoških metoda i duhovne stvarnosti, o kojoj svjedoči pradavna mudrost istočnih religija i mistična tradicija. Na najvišoj razini svijesti čovjek dolazi do iskustva "univerzalnog Duha" i osjećaja kozmičkog jedinstva, slično velikim misticima svih vremena i religija.[17] Njezini glavni predstavnici jesu psihijatar Stanislav Grof, zatim anglikanski pastor Alan Watts, utemeljitelj 'nove psihologije' i istražitelj svijesti Ken Wilber. Transpersonalna psihologija se ne može uvrstiti niti u znanstvenu psihologiju niti u teologiju, ona prekoračuje granice kako psihologije tako i teologije. To se očituje u suvremenoj psihosceni, s bezbroj vrsta novih terapija, koje nude religiozno učenje o samospasenju. Psihoterapija se tako miješa i izjednačuje s parapsihologijom, spiritizmom, okultizmom, astrologijom, itd. Wouter Hanegraaf ovu pojavu naziva "sakralizacija psihologije" dok Don S. Browning koristi naziv kvazi-religija.[18]

Može se reći da literaturu iz pastoralne psihologije u strogom značenju, u Katoličkoj Crkvi do nedavna uopće nismo imali ni na jednom jeziku. U velikoj mjeri to je bilo zbog straha pred modernizmom. Modernizam je uveo psihologiju u teologiju, želeći je time ispuniti, no izazvao je na katoličkoj strani pravi strah pred svime, što je mirisalo na psihologiju, osobno „doživljavanje" i slično. Moramo ovdje još spomenuti profesora Antona Trstenjaka koji je 1946. godine objavio knjigu „Pastoralna psihologija". Njegovo djelo je bilo prva pastoralna psihologija na svijetu, jer ni jedno djelo nije nosilo taj naslov i nije u cijelosti raspravljalo samo o pastoralnoj psihološkoj tematici. Četiri godine kasnije počinje izlaziti u Americi stručni časopis Pastoral Psychology (1950.), a 1961. Časopis za znanstveno proučavanje religije, koji redovito obrađuje cijeli niz pastoralno psiholoških tema. Nakon nekoliko manjih internacionalnih konferencija o psihologiji dušobrižništva 1973. i 1977.

[17] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 268.
[18] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 269.

godine u Njemačkoj, te one u Švicarskoj 1975. godine na međunarodnoj razini počela je suradnja nacionalnih pastoralno psiholoških društava prvim Međunarodnim kongresom pastoralne psihologije u Edinburhu 1979. godine. Katolička crkva je službeno početkom 60-ih godina ovog stoljeća u dokumentima Drugog vatikanskog koncila naložila svim nacionalnim crkvama da pastoralno psihološko obrazovanje uđe u sve programe teoloških studija. Tako je psihologijsko obrazovanje dušobrižnika na svim katoličkim teologijama postala redovita praksa.[19]

Glavni cilj psihologije dušobrižništva je bio osposobljavanje za dušobrižništvo s ljudima koji se nalaze u poteškoćama, a najčešće je bio obrađivan u sklopu pastoralne teologije. Danas možemo reći da je pastoralna psihologija najstarija forma primijene psihologije, u kojoj su se prije svih psihoterapijskih škola obrađivale i koristile metode duševnog liječenja i pomaganja. U posljednje vrijeme stalno raste svijest dušobrižnika, a i vjernika, o nezaobilaznoj potrebi kvalificirane psihološke izobrazbe pastoralnih djelatnika i važnosti korištenja suvremenih psihologijskih spoznaja i otkrića.[20]

1.3. Novootkrivena važnost dušobrižništva

Vjersko stanje danas koje obilježava jaz između vjerskog učenja i životne prakse nužno traži dijalog s psihologijom. Ponekad teološko-pastoralne tvrdnje pokazuju se nevažne u svladavanju životnih problema ljudi. U takvoj situaciji teologija i dušobrižništvo uz pomoć psihologije otkriva dublje spoznaje o tome što današnjeg čovjeka pokreće i na koji način postavlja pitanje o Bogu i vjeri kako bi mogli govoriti o Bogu jezikom kulture u kojoj živi. Prema tome, teološko promišljanje nužno je upućeno na antropološko-psihološko osvjetljavanje životnog konteksta vjerskih izjava kako bi uspjelo doći do suvremenog čovjeka.[21] Sabor ističe jedinstvo zemaljske stvarnosti i stvarnosti vjere. Ipak, ne smije se

[19] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 184.
[20] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 183.
[21] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 260.

zaboraviti stav Sabora da se tragovi Boga u svijetu i u znanosti, mogu u potpunosti spoznati tek u svjetlu objavljenih istina vjere.[22]

Dušobrižništvo ima za objekt čitavog čovjeka, svu njegovu osobnost sa svim njegovim činima i težnjama, temperamentom, nasljednim i odgojnim osobinama, bolestima itd. Psihološko gledište u dušobrižništvu prvenstveno se bazira na tome kakav je zaista čovjek, kakvo je uistinu njegovo trenutno raspoloženje, stavovi, vlastitosti i usmjerenosti. *„Prema tome, psihologija dušobrižništva nije normativnog karaktera, ne gleda prvenstveno na objektivne, postojeće norme izvan čovjeka, nego najprije na subjektivne norme koje su u samom čovjeku.“*[23]

Prvenstveno moramo imati pred očima pri naviještanju Božje riječi da čovjek neće prihvatiti Božju riječ dok nije dovoljno psihološki raspoložen za primanje milosti. Nije svaki čovjek u svako vrijeme jednako raspoložen, a niti je svaki čovjek za sve istine i nauke jednako spreman. Prema tome važno je poznavanje i poštivanje tih stanja vjernika kojima naviještamo. Iz toga možemo zaključiti da je u dušobrižništvu s psihološkog gledišta zapravo najvažnija spoznaja činjeničnog stanja vjernika. Tako cijeli trud oko naviještanja vjerskih istina, naglašavanja moralnih zapovijedi i pravnih propisa, sav organizacijski rad, tisak itd., ostat će van dušobrižničkog rada, sve dok se tome ne doda izrazito psihološka usmjerenost koja će se usmjeriti na svakodnevne potrebe i stanja pojedinaca.

Iako je dušobrižništvo ili pastoralna psihologija mlada i još neetabilirana disciplina svakim danom se otkriva njezina sve veća važnost i potreba. Naglasak se stavlja na iscjeliteljsku dimenziju vjere pri naviještanju vjerskih sadržaja, u izgradnji i komunikaciji vjerske zajednice i na području liturgije, preko koje dolazi do izražaja terapijska snaga sakramenata.[24] Značaj dušobrižništva posebice se uočava u ovom vremenu koje je obilježeno velikim stresom, krizom životnog smisla i psihičkim opterećenjima ljudi. Danas su psihičke bolesti sve češći zdravstveni problem koji u velikoj mjeri utječe na to kako se osoba osjeća, ponaša i ophodi prema drugim ljudima. Posebice se mnogo češće dijagnosticiraju depresija i anksiozni poremećaji. Na učestalost psihičkih bolesti danas nailazimo zbog uspješnijeg

---

[22] Usp. GS br. 36.
[23] A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 19.
[24] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 180.

samog dijagnosticiranja i liječenja bolesti, a s druge strane leže u izoliranosti u kojima ljudi žive u našem potrošačkom društvu za jednokratnu uporabu. Istraživanja su pokazala da se rizik obolijevanja od teških psihičkih poremećaja nije povećao posljednjih godina, nego je zapravo porasla svijest o tom problemu.[25]

Dušobrižnici često dolaze u kontakt s ljudima koji pate i nastoje im pomoći. Stoga dušobrižnici moraju imati šire znanje o mentalnim bolestima, o tome kako one djeluju na ljude općenito, a posebice na čovjekovu vjeru. Potrebna je suradnja s psihijatrima, psiholozima i psihoterapeutima, i ta suradnja može biti od velike pomoći kada i dušobrižnici i psihijatri znaju svoja ograničenja i međusobno se poštuju. Iako psihički bolesne ljude kršćanska poruka o otkupljenju i oproštenju, o Božjoj ljubavi i prihvaćanju, i o kršćanskom druženju, često brzo privuče, oni se ne odlučuju prihvatiti Krista usred svoje krize.[26]

Na kongresu psihološke i psihijatrijske struke u Düsseldorfu 1966. godine objavljeni su podaci da duševni poremećaji zauzimaju drugo mjesto općenito među bolestima. Oko 400 milijuna ljudi u svijetu treba stručnu pomoć zbog psihičkih problema te svaki dan u svijetu prosječno 1000 ljudi počini samoubojstvo, a istraživanja predviđaju da će se učestalost samoubojstava do 2075. godine povećati za 75%.[27] Razloge sve većem broju samoubojstava možemo pronaći i u aktualnoj krizi, i to ne samo ekonomskoj krizi, nego u procesu sve većeg zanemarivanja moralnih načela, konstantno izvještavanje o negativnim događajima, obespravljenje radnika, učitelja, liječnika. Sve su to dodatni razlozi što iz godine u godinu dušobrižništvo kod vjernika pobuđuje sve veće zanimanje, a njezin sadržaj stalno se širi i popunjava uvijek novim predmetima, spoznajama i pristupima.

1.4. Međuodnos teologije i psihologije

Teološko promišljanje i pastoralni rad bilježe dugu tradiciju dodira s psihologijom, kako kroz svoju stoljetnu praksu tako u pristupu psihološkom materijalu. Odnos tih dviju

[25] Usp. S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 16.
[26] Usp. S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 16.
[27] Usp. M. ŠAKIĆ, *Samoubojstvo kao društveni problem: rasprava iz sociološke perspektive*, u: Amalgam, (2011.) V., str. 70.

disciplina kroz povijest prožet je nizom međusobne napetosti, nerazumijevanja i sukoba. Istovremeno teologija pokazuje zanimanje za rezultate istraživanja i metode rada psihologije/psihoterapije te tako dolazi do osnivanja posebnih kolegija pod naslovom "Pastoralna psihologija". *„Budući da obje znanosti uzimaju ozbiljno čovjeka i njegovu zbilju, mogućnosti razvoja i granice njegove prirode, obje su usmjerene na dijalog s obostranom koristi."*[28] Psihologiji koja je otvorena transcendenciji, teologija može ponuditi konačni smisao koji prima od Boga i objave u Isusu Kristu. S druge strane, psihologija može ponuditi teologiji osjećaj za realnost i konkretnost s obzirom na čovjekovu situaciju u svijetu, te je uči da bude kritička svijest kako osobne tako i crkvene vjerničke prakse.[29] Međutim može se dogoditi da se neke psihološke teorije protive evanđeoskoj slici čovjeka, kao naprimjer neopozitivistički princip koji zastupa da možemo spoznati samo ono što je mjerljivo. Za uspješan dijalog između teologije i psihologije neophodno je da svaka disciplina slijedi svoj vlastiti put i poštuje epistemološki status druge, iako katkad može poprimiti i oblik sučeljavanja i međusobne kritike.

Kada suvremena psihologija zastupa metodološki ateizam, on se ne smije izjednačiti s egzistencijalnim nijekanjem Boga pojedinog psihologa ili psihoterapeuta. Ali i u slučaju izričitog nijekanja Boga, Crkva treba vidjeti u znanosti stvarnog dijaloškog partnera crkve i teologije: *"A Crkva, premda potpuno zabacuje ateizam, ipak iskreno izjavljuje da svi ljudi, vjernici i nevjernici, moraju zajednički raditi za ispravnu izgradnju ovoga svijeta u kojem zajedno žive. A toga ne može biti bez iskrenog i razboritog dijaloga".*[30] Tako se psihologiji kao znanstvenoj disciplini priznaje zakonita samostalnost i ističe se njezina važnost za svećeničku izobrazbu.

Prema tome, teologija se ne protivi fenomenološko-deskriptivnoj metodi u psihologiji, ali se žestoko protivi svakom obliku antropološkog redukcionizma koji nastoji psihičke pojave svesti na biološke procese ili religiozne pojave na psihičke procese. U suradnji psihologije i teologije nužno je uvijek održati jasnu epistemološku i metodološku razliku

---

[28] I. ŠTENGL, *Perspektive dijaloga pastorala i trendova aktualne psihoterapije*, u:Bogoslovska smotra, 76 (2006.) II., str. 455.
[29] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 272.
[30] GS br. 21

između zadaće i uloge psihologa i one svećenika i dušobrižnika. Tako je jedino moguće izbjeći opasnost da se na smetnje psihološke prirode daju duhovna rješenja, odnosno da se na probleme koji su čisto duhovne prirode daju psihologijska rješenja.[31] To znači da teologija sebe ne smije nikada promatrati kao neku metateoriju psihologije, dok se s druge strane psihologija treba zapitati: je li vjerovanje u Boga pomaže, a ne je li Bog pomaže. Postupci su tih dviju grana različiti jer se jedna bavi zdravljem, a druga spasenjem.

Mnogi društveni analitičari smatraju da je Crkva na području dušobrižništva nesposobna da današnjemu čovjeku na razumljiv način ponudi pomoć. Za ovakav razvoj možemo okriviti neke povijesne razloge. Naime, nastojanje oko inkulturacije kršćanske poruke u antički svijet dovelo je do gubitka biblijsko-spasenjskog shvaćanja dušobrižništva. Umjesto toga, pojavilo se stoičko-metafizičko razumijevanje dušobrižništva, to jest moralistički tip dušobrižništva koji je donio mnogo ploda u odgajanju puka, ali je žrtvovana briga za čovjeka u njegovoj cjelovitosti, to jest kao osobno-društveno i tjelesno-duhovno biće. *"Dušobrižništvo se shvaćalo kao poučavanje i moralno disciplniranje, a psihoanaliza, dubinska psihologija i psihoterapija sebe su vidjele kao poticanje i oslobađanje od moralizirajućih i autoritativnih instanca."*[32] Ta napetost između tih dviju disciplina ni danas nije nadvladana.

Psihologija pomaže dušobrižništvu u otkrivanju mehanizama zarobljenosti, krivnje, tjeskobe, straha, koji sprečavaju čovjeka na susret s Bogom. U tom smislu, psihologija obogaćuje pastoralni rad tako što omogućuje pristup u područje nesvjesnoga i dolazi u dodir s uvjetovanjima koja zatamnjuju unutrašnju slobodu. Psihologija pomaže pastoralnoj teologiji jer pruža niz modela razumijevanja psihološke zbilje, kako onih glede rasta i razvoja tako devijacija i psihopatoloških oblika osobnosti.[33] To je za pastoral od velike važnosti osobito kad su u pitanju stanovite bolesne religiozne forme koje su zapravo samo forma jedne psihopatologije. Psihologija daje kriterije pastoralnoj praksi za ocjenjivanje autentičnosti vjere i religioznog iskustva, kao i za pojave poput opsjednuća, napada straha zbog osjećaja

[31] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 275.
[32] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 274.
[33] Usp. I. ŠTENGL, *Perspektive dijaloga pastorala i trendova aktualne psihoterapije*, u:Bogoslovska smotra, 76 (2006.) II., str. 453.

grešnosti i sl. Moguće je da se religioznost pacijenta promjeni na bolje tijekom terapije tako da on odbaci neurotična vjerovanja i doživi pročišćenje vlastite vjerničke prakse.

Zato je vrlo važno naglasiti potrebu zajedničkog djelovanja dušobrižničkog savjetovanja i psihoterapije. Pri suradnji nužno je da su obojica informirani o djelovanju onog drugog te da međusobno razlikuju i poštuju područje na kojemu svaki od njih radi. Posebno je opasno dušobrižničko „sveznadarstvo“ i stav da se većina psihičkih problema može riješiti na religioznoj razini.[34] Dušobrižnik mora ispravno procijeniti osobnu situaciju ljudi koji od njega traže pomoć (primjerice, lomovi u braku i obitelji, trajne grižnje savjesti, ovisnosti, očitovana sklonost ili strah od samoubojstva, raznorazni drugi strahovi i sl.) u kojima im on može pomoći ili koji nadilaze njegove kompetencije, te ih nužno mora uputiti stručnom terapeutu ili psihijatru. Stručan dušobrižnik će osjetiti kad potrebe čovjeka prelaze njegove kompetencije, kao što će i dobar psihoterapeut znati kad treba svog pacijenta uputiti dušobrižniku. Može se desiti da su neuspjesi u terapijama i u dušobrižništvu, između ostalog, posljedica i nedostatka interdisciplinarne suradnje tih dviju disciplina.[35]

Danas često imamo iskrivljene oblike međusobnog odnosa između psihologije i teologije. Jedan od oblika je ancilijaran gdje se društvene znanosti, psihologija, psihoanaliza, psihijatrija, sociologija, tretiraju kao korisne pomoćne znanosti koje teologija koristi. Drugi manjkavi oblik dijaloga je pragmatičan gdje se dvije discipline sastaju samo na praktičnoj razini, to jest u brizi za čovjeka koji je u patnji, a zanemaruju teorijska pitanja i svjetonazorske pretpostavke.[36]

Također u tom međuodnosu psihologije i teologije često imamo opasnost od psihologizma koji znači svođenje duhovnog života na samo psihičko gdje se ističe važnost podsvijesti, samoostvarenja i samospasenja bez ikakve ovisnosti o transcendenciji, Bogu i njegove milosti. To posebno naglašavaju danas različite humanističke psihologije. Za razliku od psihologizma druga krajnost je spiritualizam koji isključuje čovjekovu tjelesnu i psihološku dimenziju te je uvjerenja da su svi problem rješivi samo na duhovnoj razini i samo

[34] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 197.
[35] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 277.
[36] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 270.

natpirirodnim sredstvima (npr. askeza, molitva itd.).[37] Puno toga je napredovalo od vremena pozitivizma, scijentizma i obmane o nadmoći uma. Danas različite teološke struje naglašavaju važnost društvenih znanosti za teološku antropologiju te s druge strane, i mnogi moderni psiholozi otvoreniji su za fenomen vjere i teologiju shvaćenu kao sustavnu refleksiju o čovjekovu iskustvu vjere unutar određene religijske tradicije. Psihološka antropologija polazi od čovjeka i promatra psihičke procese koji se javljaju unutar određenih situacija, dok teološka antropologija polazi od Boga i promatra percepciju Boga od strane čovjeka odnosno njegov odnos prema Bogu, odnos bez kojeg čovjek nije shvatljiv.[38] Povezivanje i dopunjavanje tih dviju disciplina, dakle je moguće. Njihova dodirna točka je čovjek koji traži pomoć, odnosno kojemu se želi pomoći. Zato je važno da u osnovi imaju zajedničku antropologiju, odnosno jednak pogled na čovjeka. Ivan Pavao II. je prilikom svojeg poticanja interdisciplinarnog dijaloga teologije i psihologije jasno naglasio da je suradnja moguća samo unutar horizonta zajedničke antropologije, tako da se unatoč različitosti metoda i ciljeva sačuva cjelovit pogled na čovjeka i priznaju sve njegove temeljne dimenzije (tjelesna, duhovna i duševna).[39]

Možemo reći da psihološka usmjerenost u pastoralnom radu ima prema drugim područjima teologije odnose obostrane ovisnosti: dogmatska, pravna, moralna i asketska usmjerenost u dušobrižništvu nije moguća bez psihološke usmjerenosti i obratno. Tako bi *„psihološka usmjerenost u pastorizaciji bez poštivanja dogmatsko moralnih sadržaja, pravnih propisa, te poštivanje nadnaravnih sredstava ili mističnih elemenata, uopće više ne bi bilo pravo dušobrižništvo u vjerskom značenju riječi, nego bi to bila manje-više uspješna psihoterapija.“*[40]

Kako bi vjerodostojno i djelotvorno mogla navještavati Boga unutar kulture prožete znanstvenim mentalitetom, teologija se ne smije zatvoriti nego osluškivati i dijalogizirati s tom kulturom.

---

[37] Usp. I. PLATOVNJAK, *Duhovno vodstvo i psihologija: suprotstavljenost ili integracija*, u: Obnovljeni život 63 (2008.)I., str. 49.
[38] Usp. M. SZENTMÁRTONI, *Osjetljivost za čovjeka*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., str. 59.
[39] Usp. I. PLATOVNJAK, *Duhovno vodstvo i psihologija: suprotstavljenost ili integracija*, u: Obnovljeni život 63 (2008.)I., str. 50.
[40] A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 21.

"Međusobna suradnja humanističkih znanosti i pastoralnog rada može pridonijeti smanjenju obostranih predrasuda, izmjenjivanju korektnih informacija o vlastitim stajalištima, te koordiniranom djelovanju na dobrobit čovjeka."[41]

1.5. Biblijska načela dušobrižništva

Dušobrižništvo pomaže ljudima uspješno se nositi sa životnim datostima na temelju biblijskih načela. Ono promatra čovječanstvo i svakodnevne probleme iz perspektive Biblije. U Bibliji su iznesene različite misli po kojima se vodi dušobrižništvo. Posebice su važni imenica „paraklesis", ili glagol „parakleo": ohrabrenje, opomena i utjeha. To je potrebno nadasve svakom kršćaninu, bilo da je mentalno stabilan ili emocionalno slab. Mentalno stabilnom kršćaninu potrebna je opomena i ohrabrenje za život. Emocionalno slabima potrebno je ohrabrenje i utjeha u patnji.[42] Vjera uvijek postaje najbolji oslonac usred stresa i kušnje.

U Bibliji nalazimo tekstove koji govore o stresovima, nevoljama i bremenima koje ljude svakodnevno prate. Gledajući povijest izabranog naroda Božjega od ulaska u obećanu zemlju pa sve do rimske okupacije i razorenja Jeruzalema 70. poslije Krista, uviđamo da je to zapravo povijest stradanja, trpljenja, poraza, nedaća i nesreća. Jahvistički izvještaj o stvaranju (Post 3) prikazuje nam čovjekovu sudbinu koja je nakon Adamova pada prožeta trpljenjem i patnjom. Zlo i patnja su stanje nereda i u ljudsku povijest su ušli grijehom što su ga počinili praroditelji Adam i Eva. Problem patnje obrađen je i u proročkim knjigama, osobito kod Hošee, Izaije, Jeremije i Daniela. Biblijski su pisci svjedoci Izraelova stradanja te su tako svjesni težine i sveobuhvatnosti patnje. Međutim, oni nemaju odgovora na problem patnje u razumskom smislu. Dok Hošea ističe patnju kao kušnju, za Izaiju je ona sredstvo spasenja (patnja Sluge Jahvina ima vrijednost zagovora i otkupljenja, te je put k proslavi). Ni Psalmi ne zaobilaze patnju. Ima u njima dramatičnih opisa patnje i boli (Ps 18; 22, 28; 80,

[41] A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 278.
[42] Usp. S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 27.

88). U mudrosnoj literaturi na poseban je način naglašena patnja (Izr 12-13 i Mudr 4,12) kao ona koja vodi k suosjećanju s drugima i rastu u pravednosti.

Job je na vlastitoj koži iskusio da svi teološki i filozofski pokušaji da se nađe smisao patnje i boli ostaju nedostatni te dolazi je do zaključka da samo osobni susret s Bogom može dovesti patnika da prihvati vlastitu bol, da se ponizno podvrgne. Patnja i zlo koji čovjeka pritišću posljedica su grijeha, ali ne kao Božja osveta. Patnja potiče grešnika da odbaci svoj grešni život, a za pravednika koji trpi to je sredstvo Božje pedagogije, kojom ga Bog odgaja i vodi prema konačnom cilju, vječnoj sreći.[43] Stari zavjet ne nudi nam neko sustavno tumačenje problema odnosa Božje svemoći i patnje u svijetu, nego pokušava naći smisao patnje u odnosu na Božji spasiteljskl plan, kako s pojedincem, tako i sa zajednicom, narodom.

U Novom Zavjetu Pavao se osvrće na problem patnje:

„U svemu trpimo nevolje, ali nismo u tjeskobi; ne znamo kamo bismo se okrenuli, ali ne očajavamo; progone nas, ali nismo ostavljeni u pogibli; obaraju nas na zemlju, ali nismo uništeni.“ (2Kor 4,8)

"Bez sumnje, govor o križu ludost je za one koji propadaju, a za nas koji se spasavamo sila je Božja, jer stoji pisano: 'Uništit ću mudrost mudrih i učinit ću ispraznom umnost umnih.’’ (1Kor 1, 18-19).

"Mudrost križa" je dakle oprečna "mudrosti svijeta".[44] Isus je prototip patnika, on je uzor podnošenja patnje i pobjede nad njom. On nam ukazuje na pravi odnos žrtve i ljubavi, odnosno o vrhunskoj ljubavi koja je spremna položiti svoj život za druge. Njegova otkupiteljska patnja ne donosi učenicima oslobođenje od patnje, nego "oslobođenje za patnju". Raspeti Krist je utočište patnika i sve su ljudske patnje smislene tek u svjetlu Kristove patnje. Po Kristovoj patnji svaka patnja, kao i smrt, dobiva svoj smisao.[45] Evanđelja nam ukazuju na Božju snagu u slabosti i patnji svijeta i donosi nove vrijednosti koje se razlikuju od dosadašnjih ovozemaljskih vrijednosti. Proroci opisuju Mesiju koji ima doći na

[43] Usp. A. MATELJAN, *Božja nemoć*, u: Crkva u svijetu, 28 (1993.)I., str. 8.
[44] Usp. M. NIKIĆ, *Deset zapovijedi biblijske psihoterapije*, u: Obnovljeni život, 63 (2008.)I., str. 76.
[45] Usp. A. MATELJAN, *Božja nemoć*, u: Crkva u svijetu, 28 (1993.)I., str. 9.

način koji nije bio jednak prevladavajućem stavu svijeta koji se temeljio na ljepoti i uspjehu, na bogatstvu i moći.

"Ako želiš biti savršen, hajde prodaj što imaš i podaj novac siromasima, pa ćeš imati blago na nebu! Onda dođi i slijedi me!" (Mt 19, 21)

"A tko želi biti prvi među vama, neka bude vaš sluga po primjeru Sina Čovječjega, koji nije došao da mu služe, nego da on služi i da dadne svoj život kao otkup mjesto svih!" (Mt 20, 27-28)

Dušobrižnička terapija mora sadržavati dimenziju metanoje – tj. obraćenja, promjene svijesti.[46] Biblija neprekidno govori o važnosti uma i načina života. Kralj Salomon na jednom mjestu u Izrekama kaže: „Čuvaj svoje srce, jer iz njega izvire život“. Božja riječ od nas traži da odbacimo stari život te da rastemo u ljubavi i obučemo se u novog čovjeka.[47] To se može dogoditi samo otvorimo li se iskreno Božjem djelovanju i dopustimo li da Božja riječ oblikuje naše razmišljanje i ponašanje.

Biblija pruža mnogo korisnih pristupa koji mogu pomoći čovjeku u patnji. Pavao opominje prve kršćane da razrade širok program dušobrižništva:

- Opominjite nemarne
- Sokolite malodušne
- Pomažite slabima
- Budite strpljivi sa svima.

"Budno pazite da tko ne ostane bez milosti Božje, da ne proklija koji gorki korijen i da ne unese zabunu i ne zarazi cijelo mnoštvo!" (Heb 12, 15)

"Sjećajte se svojih starješina koji su vam navijestili riječ Božju. Promatrajući ishod njihova življenja nasljedujte njihovu vjeru!" (Heb 13,7)

"Za uzor strpljiva podnošenja nevolja uzmite, braćo, proroke koji su govorili u ime Gospodnje! Pazite! Mi proglašujemo blaženima one koji su ustrajali. Za Jobovu ste

[46] Usp. W. WARNER, *Želiš li ozdraviti*, UPT, Đakovo, 1985., str. 5.
[47] Usp. S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 69.

strpljivost čuli, a vidjeli ste ishod (njegovim nevoljama) koji mu je Gospodin dao. Jer Gospodin je pun samilosti i milosrđa." (Jak 5, 10-12)

Dušobrižnik bi morao biti sposoban pravilno prosuditi stanje u kojem se nalazi čovjek. Morao bi moći razlikovati tko je „nemaran“, tko „malodušan“, a tko „slab“. „Nemarni“ su oni žive grešno te tu dušobrižnik ima dužnost upozoriti ih i pravilno usmjeriti.

Pod „malodušnima“ podrazumijevam one ljude koji prolaze kroz krizu uslijed teških životnih situacija i unutarnjih konflikata. Oni često pate od osjećaja odbačenosti i lošeg mišljenja o sebi te tjeskoba koje također zamračuju njihov duhovni život. A „slabi“ su oni ljudi čiji je život ograničen tjelesnim ili psihičkim hendikepom i nisu više sposobni nositi puni teret, bilo u svakodnevnom životu ili u svojim kršćanskim dužnostima. Potrebno im je mnogo sućutnog prihvaćanja i razumijevanja od njihovih bližnjih.[48] Za zacjeljenje duhovnih rana potrebno je dosta vremena na što upozorava i Pavao kada opominje kršćane iz Soluna: *„A opominjemo vas, braćo, poučavajte neuredne, tješite malodušne, zauzimajte se za slabe, budite strpljivi sa svima!“* (1Sol 5,14) Strpljenje nije pasivno, već aktivno djelovanje koje čovjeka otvara prema njegovom bližnjem, prihvaća bližnjeg i otvara mogućnosti zajedničkog života.

Biblija nam daje opis blagotvornog djelovanja savjetovanja: *„Saće meda riječi su ljupke, slatke duši i lijek kostima“* (Izr 16,24). Sveto pismo je puno savjeta o terapeutskoj vrijednosti riječi koje liječe. Korisne se riječi, međutim, začinju već unutarnjim stavom prema osobi koja trpi. U tome nam je Isus najbolji primjer, u svojoj ljubavi i sućuti koju je imao prema onima koji su k njemu dolazili po pomoć. *„Njegovo suosjećanje nije bilo samo ponizno milosrđe, već i najdublje sažaljenje. Iako je vidio sve što se nalazilo u srcima tih ljudi, on im nije dolazio ususret kao Bog koji sudi, već kao milosrdni Spasitelj.“*[49] Papa Franjo u tom kontekstu nas podsjeća na odnos pravednosti i milosrđa. Pravednost bez milosrđa zapada u puki legalizam protiv kojeg se Isus borio u svoje doba, dok milosrđe se ne protivi pravednosti nego izražva način na koji Bog postupa sa grešnikom nudeći mu novu priliku da se obrati i vjeruje. Milosrđe se objavljuje kao temeljna dimenzija Isusova poslanja te on poziva svoje učenike da slijede njegov primjer i milosrđe stave u središte svog života.[50] Taj sućutni stav

[48] Usp. S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 178.
[49] S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 181.
[50] Usp. PAPA FRANJO, Bula, *Misericordiae Vultus – Lice milosrđa*, Rim, 11.travanj 2015., KS, Zagreb, 2015.

prema slabim ljudima najvažniji je preduvjet za utjehu i razgovor u životnim poteškoćama. Spoznaja da ih dušobrižnik prihvaća kakvi jesu, da želi razgovarati s njima i da se za njih posebno moli, može biti od velike pomoći. Isus nije ravnodušan prema patnicima. Čuva za njih osjećajnost, sućut i milosrđe. Vidjevši bolesne Isusova se utroba-srce potrese, milosrđem je ganut (Mk 1,41; 9,22; Lk 7,13). Dušobrižnik na raspolaganju u dušobrižnikom djelovanju ima čitavo bogatstvo biblijskih primjera koji ukazuju na to kako je Bog svoju moć odabrao pokazati slabima, koji pate i koji žive unutar svojih ograničenja, gdje grijeh i kazna nemaju zadnju riječ nego milosrđe Božje.

„Milosrđe mi je milo, a ne žrtva. Ta ne dođoh zvati pravednike, nego grešnike!“ (Mt 9,13)

"Na meni je Duh Gospodnji, jer me pomazao. Poslao me da donesem Radosnu vijest siromasima, da navijestim oslobođenje zarobljenicima i vraćanje vida slijepcima, da oslobodim potlačene, da proglasim godinu milosti Gospodnje." (Lk 4,18-19)

Isus nije došao na zemlju da se divi našim uspjesima i postignućima. On ih ne omalovažava ali uočava njihovu slabost i prolaznost.[51] Od jeruzalemskog hrama, remek-djela graditeljstva tog doba, neće ostati ni kamena na kamenu (Mk 13,2). Blistavo Salomonovo odijelo ne može se usporediti s ljepotom poljskog cvijeća (Mt 6,28). Bog često odabire da se kroz one koji su svjesni svoje slabosti objavi. Slaba osoba se prije svega uzda u Božju milost, a ne u vlastite snage. U Drugoj poslanici Korinćanima Pavao je tu činjenicu prikazao prelijepom slikom. On slabu osobu opisuje kao glinenu posudu u kojoj Bog drži *"blago, a da se ona izvanredna uspješnost pripisuje Bogu, a ne nama"* (2Kor 4,7).[52] Isusovo evanđeosko dušobrižništvo uvijek je zadnje mjerilo crkvene dušobrižničke prakse.[53] Teologija temeljeći se na Isusovoj dušobrižničkoj praksi koristi se psihološkim promišljanjima i otkrićima ljudske zbilje, kako bi jače istaknula terapijsku kvalitetu teologije, odnosno važnost duhovne dimenzije za zdravi i cjeloviti život na svim razinama.

---

[51] Usp C. TOMIĆ, *Evanđelje milosrđa*, u: Obnovljeni život, časopis za filozofiju I religijske znanosti, 48 (1993.), IV., str. 450.
[52] Usp. S. PFEIFER, *bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 200.
[53] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 274.

2. Odgovorna zadaća dušobrižnika

Dušobrižnici su izabrani apostoli čije zvanje zahtijeva da u svakom pogledu budu dostojni i uistinu na razini poziva. Njihova služba je neprocjenjivo odgovorna, jer prvenstveno po njima brojni ljudi doživljavaju Boga, vjeru koju zastupaju i instituciju koja ih službeno opunomoćuje za djelovanje. To se posebice naglašava u dekretu o odgoju i obrazovanju svećenika Optatem totius koji donosi da sav svećenički odgoj treba biti usmjeren za tim da se oni izgrade kao pravi pastiri duša, po uzoru na Isusa Krista, Učitelja, Svećenika i Pastira.[54] Dokument Ratio fundamentalis također naglašava važnost svećeničkog odgoja gdje je intelektualna formacija sastavni dio formiranja svećeničkih kandidata. Ona ne smije biti ograničena samo na području znanja ili da se podrazumijeva isključivo kao sredstvo za stjecanje više informacija u različitim disciplinama, intelektualna formacija pomaže svećenicima dublje slušati svijet te tako pomaže crkvenoj zajednici čitati znakove vremena.[55]

2.1. Adekvatna psihološka izobrazba dušobrižnika

Crkveni pastiri su morali vladati velikim psihološkim znanjem dok su obratili poganski svijet i stvarali kršćansku civilizaciju. No, pastoralna teologija tada još nije shvaćala istinsku vrijednost psihologije kao pomoćne discipline. Vrlo mali broj pastira tada je posjedovao neko temeljnije znanje iz psihologije. Također i danas mnogo oskudijevamo na pastoralno-psihološkoj literaturi. Nažalost ljudi danas izbjegavaju svećenika upravo u vjersko moralnim poteškoćama radi mišljenja da ih svećenik „neće“ ili „ne može“ razumjeti. To i jest razlog da neki naši suvremenici traže duhovne vođe na drugoj strani, među svjetovnim psiholozima i psihoterapeutima, pa čak i među samoukim „guruima“ i „učiteljima“ meditacije. Pastoralna teologija u prošlosti se bavila najviše zdravim vjernicima, posvećivala je pažnju njihovom umnom i voljnom životu, podcjenjujući i zanemarujući emocionalni i podsvjesni.[56] Sve je

[54] Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dekret o odgoju i izobrazbi svećenika Optatam totius*, KS, Zagreb, 2008., br. 4. (dalje: OT)
[55] Usp. CONGREGATION FOR THE CLERGY, The Gift of the Priestly Vocation, Ratio fundamentalis Institutionis Sacerdotalis, Rim, 2016., br. 117.
[56] Usp. I. BEZIĆ, *Pastoralna psihologija*, u: Bogoslovska smotra, 60 (1990.) I-II., str. 5

više prisutna svijest u današnje vrijeme da psihologijske spoznaje mogu značajno doprinijeti boljem ispunjavanju dušobrižničke zadaće te se pastoralna psihologija danas poučava gotovo u svim bogoslovnim školama.

Dekret Optatem totius kaže o tome dvije bitne izjave: neka se načela kršćanskog odgoja *"prikladno upotpune novijim spoznajama zdrave psihologije i pedagogije"* (OT 11); i *"neka se (pitomci) pouče također kako će se služiti pomoćnim sredstvima koja im pruža pedagogija, psihologija i sociologija…"* (OT 20).

Nezaobilazna zadaća današnjeg dušobrižnika je steći osnovne spoznaje o konceptima psihologije, te osobito o temeljima savjetovanja. Dokument Ratio Fundamentalis koji govori o odgoju svećeničkih zvanja to nam potvrđuje. On ističe da u formiranju svećeničkih kandidata pozornost treba posvetiti humanističkim znanostima, kao što su psihologija, sociologija i pedagogija. Očekuje se od sjemeništaraca da poznaju ljudsku dušu u svim njenim bogatstvima i slabostima kako bi se olakšalo donošenje prosudbe u pogledu ljudi i različitih situacija.[57] Od svećenika se traži trajno obrazovanje koje je nastavak procesa izgrađivanja svećeničke osobnosti, započetog u sjemeništu ili redovničkoj zajednici. To stalno obrazovanje se temelji i crpi snagu iz pastoralne ljubavi koja *„…Potiče svećenika da uvijek bolje upoznaje očekivanja, potrebe, probleme i osjetljivost onih kojima je upravljena njegova služba, u njihovim konkretnim, osobnim, obiteljskim i društvenim prilikama"*.[58]

Dušobrižnik u svome radu treba prvenstveno temeljito proučiti ljude kojima će biti poslan. On se susreće s ljudima pojedinačno ili u zajednici, sa svim njihovim osobinama, sklonostima i osobnim prilikama. Stoga dušobrižnik ima obvezu temeljito poznavati i pravilno razumjeti psihofizičku strukturu i ponašanje čovjeka kao pojedinca ili u zajednici, da bi se primjerenije i plodnije mogao odnositi prema njihovoj religioznosti i svekolikim njihovim potrebama.[59] Ozbiljan teolog koji pokušava zahvatiti cjelovitu osobu ne može zapostavljati dostignuća psihologije. U tom smislu, psiholog i teolog su neophodni partneri u svojoj zajedničkoj brizi oko razumijevanja religioznih fenomena u kontekstu cjelovite

[57] Usp. CONGREGATION FOR THE CLERGY, The Gift of the Priestly Vocation, Ratio fundamentalis Institutionis Sacerdotalis, Rim, 2016., br. 163.
[58] IVAN PAVAO II., Dat ću vam pastire (Pastores dabo vobis). Apostolska pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji u sadašnjim prilikama, Glas Koncila, Zagreb, 1992., br. 70.
[59] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 186.

ličnosti. Psihološko znanje svećeniku uvelike pomaže u ispovijedanju vjernika, njihovu savjetovanju, kontaktiranju, tješenju, pastoralnom i duhovnom vodstvu, kršćanskom odgajanju, katehizaciji i naviještanju uopće.

Pastoralna psihologija pomaže najprije dušobrižniku da upozna samoga sebe, tj. svoju psihičku strukturu i svoje pastoralne kapacitete. Pastir bez psihološkoga znanja ostaje bez duše i bez sposobnosti da takne tuđu dušu. Poznavanje sebe je samo preduvjet za upoznavanje drugoga. Stoga je nužno potrebno poznavanje ljudi i kao pojedinaca i kao članova zajednice i kao vjernika, i kao agnostika, i kao nevjernika. On mora poznavati psihologiju današnjeg modernog, nesigurnog, izgubljenog, praznog i nervoznog čovjeka.[60] Nije dovoljno zapaziti samo vanjsko ponašanje ljudi, nego i njihove unutarnje tajne motive koji pokreću vanjsko ponašanje. Uz to, dakako, valja biti upoznat i s ljudskim životnim problemima, znati u čemu se sastoje i biti sposoban za njihovo rješavanje. Svećenik mora imati razumjevanja i suosjećanja za ljudske potrebe, molbe, nade, iščekivanja, radosti i napore, da bude *"kadar učiniti svojim ljudsko iskustvo boli u njezinu mnogostrukom očitovanju, od siromaštva do bolesti, od društvene odbačenosti do neznanja, od samoće do materijalnog i moralnog siromaštva"*.[61]

Dužnost svakog duhovnog pastira je da dobro poznaje svoje ovce, kao što je to sam Krist naglasio u govoru o dobrom pastiru: *"Ja sam pastir dobri i poznajem svoje i moji poznaju mene."* (Iv 10,14). A nemoguće ih je upoznati, ako im se sam ne približi. Ta dužnost proizlazi iz nadnaravne povezanosti svih vjernika: *„Svi smo jedno u Kristu i to jedinstvo, općinstvo i jednost moramo osvježavati međusobnim poznavanjem, posjećivanjem, pomaganjem, suosjećanjem i* zajedničkom *općinskom sviješću“*.[62] Dušobrižnik mora biti upoznat s dinamikom života vjerske zajednice, tu se podrazumijeva puno toga kao što je poznavanje različitih tipova vjernika, zdrav odnos prema specifičnim potrebama ljudi različite dobi i spolnosti u zajednici, prema laicima i suradnicima, uvažavanje raznolikosti, slojevitosti ili posebnih problema obiteljskog, profesionalnog, socioekonomskog, seoskog/gradskog i sličnih društvenih statusa ljudi. Nije isto ima li dušobrižnik pred sobom sretnu, rastavljenu

[60] Usp. I. BEZIĆ, *Pastoralna psihologija,* u: Bogoslovska smotra, 60 (1990.) I-II., str. 3.
[61] IVAN PAVAO II., Dat ću vam pastire (Pastores dabo vobis). Apostolska pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama, Glas Koncila, Zagreb, 1992., br. 72.
[62] A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 159.

ili obitelj u krizi, te je li izobrazbom pripremljen da sudjeluje kao savjetnik u obiteljskim sukobima, djeluje li u zajednici, recimo, negdje u dalmatinskoj zagori ili u nekoj hrvatskoj katoličkoj misiji u Njemačkoj, Irskoj, SAD-u i Kanadi gdje ima ljude iz svih hrvatskih krajeva i svih zanimanja.[63] K tome još važnu ulogu u pristupu pojedinim vjernicima imaju i njihovi osobni talenti i dispozicije, sposobnosti i karizme, uspjesi i razočaranja, sredina i odgoj.[64] O svim tim čimbenicima pastir može crpiti znanje najviše iz znanstvenih saznanja moderne psihologije.

2.2. Vjersko stanje u suvremenom društvu

Suvremeno društvo na Zapadu snažno je sekularizirano, te u njemu nema pretjerano vjerskog ozračja. Uglavnom nije protuvjersko, nego je posve ravnodušno. Zbog nastale vrijednosne praznine – četrdesetgodišnji odgoj bez Boga i bez čvrstog objektivnog morala – sada se susrećemo sa negativnim plodovima zapadnog moralnog indiferentizma. Za razliku od nametanja ateizma u komunizmu što je zapravo religiji davalo živu aktualnost, na Zapadu je proces sekularizacije stigao do potpune ravnodušnosti prema Bogu i vjeri.[65]

Praktični ateizam danas je u usponu, što se očituje poglavito u radikalnom odvajanju vjere od moralne obveze i u javnom indiferentizmu prema svim moralnim oblicima života. Nalazimo se u svijetu u kojem nema čvrstih „istina“, pa zato ni sigurnosti koju bi ljudi osjećali oko sebe i u sebi i po kojoj bi svijet funkcionirao. Tu religije dobivaju ponovno na važnosti i potrebne su za utvrđivanje identiteta pojedinih etničkih i kulturnih skupina. No, religije su i same u traganju za vlastitim identitetom te su postale previše zatvorene u subjektivnu sferu. Otvaraju se zato pitanja o međuodnosima koji bi se ponovno trebali uspostaviti između vjere i svijeta, između religije i znanosti, i, općenito, između vjere i kulture, što je u modernom svijetu u velikoj mjeri bilo izgubljeno.[66]

---

[63] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 190.
[64] Usp. I. BEZIĆ, *Pastoralna psihologija*, u: Bogoslovska smotra, 60 (1990.) I-II., str. 2.
[65] Usp. B. Z. ŠAGI, *Dušobrižnik u vrtlogu društvenih promjena,* u: Bogoslovska smotra, 66 (1997.) II-III., str. 377.
[66] Usp. B. Z. ŠAGI, *Dušobrižnik u vrtlogu društvenih promjena,* u: Bogoslovska smotra, 66 (1997.) II-III., str. 378.

Danas pod navalom racionalizmom čovjeku je teško dokazati neki nadnaravni red, nešto, što bi bitno nadilazilo narav. Čak i vjeru gleda samo kao razumni izraz same naravi. Zato nije čudno, da je isti čovjek s jedne strane skrajnji racionalist, a s druge ipak u neku ruku pobožan, ali to samo čuvstveno.[67] Tako imamo na jednoj strani krajnji racionalizam, koji odbacuje svaku nadnaravnu vjersku tajnu, dok na drugoj strani je krajnji fideizam koji shvaća vjeru samo kao čin osjećaja. Vjera se gleda tu kao da postoji samo za utjehu i za lijepo raspoloženje. Možemo skrenit pažnju na to da najveća prijetnja kršćanstvu i njegovoj ukupnoj duhovnosti dolazi iz sfere novih religioznih pokreta i sekti, a među njima vodeće mjesto ima pokret new age. Novi religiozni pokreti zahvaćaju ponajprije mlade koji traže sebe i svoj identitet, sreću, zdravlje i mjesto u društvu. Svojim pripadnicima obećavaju probuditi u njima iskonsku mudrost, izgubljeni mir i sreću. Pri tome se služe različitim istočnjačkim tehnikama koje vode k individualnom samoshvaćanju i samoostvarenju vlastite osobe.[68] Moderna i postmoderna pridonijela je ozračju nesigurnosti, relativizma, individualizma i pluralizma u kojemu svaki pojedinac traži na području religiozne ponude ono što mu odgovara.[69]

Susret teologije i psihologije zna se dogodit u čovjekovoj nutrini kada si postavlja pitanje o smislu vlastitog života pri iskustvu patnje, nesreće, boli, starosti i smrti. U suvremenoj kulturi nazire se određena odbojnost prema postavljanju pitanja o smislu, što nije samo posljedica procesa sekularizacije, već je na djelu kriza dublje refleksije i jedna vrsta 'lijenosti duha' kod naših suvremenika.[70] Današnji čovjek zadovoljava se malom srećom i usmjeren je prema trenutnom zadovoljenju i traženju užitka. Pred današnjim društvenim i ideološkim pluralizmom i zbrkanom ponudom značenja više se ni ne postavlja problem istine.[71] Većina zapadnih filozofa i pisaca danas zastupaju agnostički stav. O "krizi smisla" Ivan Pavao II. piše:

---

[67] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 89.
[68] Usp. M. NIKIĆ, K. LAMEŠIĆ, *Religija i sreća*, Zbornik radova interdisciplinarnog i interkonfesionalnog simpozija održanog u Zagrebu 7. prosinca 2012., FTIDI, Zagreb, 2014., str. 160.
[69] Usp. M. NIKIĆ, *Znak i izazov vremena*, u: Crkva u svijetu, 33 (1998.) I., str. 85.
[70] Usp. A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II., str. 273.
[71] Usp. RALPH SAUER, *Religiozna ravnodušnost*, u: Religijsko-pedagoški katehetski leksikon, prir. Marko Pranjić, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991., str. 654.

"Pogledi o životu i svijetu, koji su često znanstvenoga karaktera, toliko su se umnožili da nam doista pružaju izgled razmrvljenog znanja. (...) Mnoštvo mišljenja među kojima se raspravlja o tome što treba odgovoriti, ili također različiti načini tumačenja i promatranja ljudskog života i svijeta, ne čine ništa drugo doli to da još više zaoštravaju tu sumnju koja lako prelazi u osjećaj skepticizma i ravnodušnosti ili u različite oblike nihilizma. Odatle slijedi da se ljudski duh bavi nekom vrstom neodređenog mišljenja koje ljude dovodi do toga da se sve više zatvaraju u sebe i unutar granica vlastite imanencije, bez ikakvog odnosa s transcendentnim."[72]

"Na kraju ovoga tisućljeća čeka nas veliki izazov, naime taj da znamo napraviti kako nužan tako i hitan prijelaz od pojave prema temelju. Zato se ne smije ostati samo na iskustvu (...), nužno je da se spekulativno promišljanje dotakne duhovne supstancije kao i temelja na koji se ona oslanja."[73]

Pitanje o smislu izravno je ili neizravno prisutno u različitim oblicima duševnih patnji i teških mentalnih bolesti. *"Neuravnoteženosti od kojih trpi suvremeni svijet u stvari su povezane s onom osnovnijom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovom srcu"* (GS 10). U vidu tih spomenutih neuravnoteženosti, treba uočiti i mnoge psihičke nevolje (depresija, patološke tjeskobe, psihosomatske bolesti, krhke i konfuzne osobne identitete, itd.). Noviji psihoterapeuti (E. H. Erikson, R. May, V. Frankl i dr.) ustanovili su znakovitu vezu između slabljenja religioznosti i jačanja dezorijentacije, nedostatka normi i nedostatka smisla života. Ovdje moramo istaknuti bečkog neurologa, psihijatra i psihoterapeuta Viktora Frankla, osnivača logoterapije i egzistencijalne analize, terapijskih postupaka usmjerenih na osmišljavanje života. Frankl u svojim spisima otvoreno govori o "nad-smislu", o transcendentnosti ljudske egzistencije, o odgovornosti za nešto i pred nekim, o vječnom utemeljenju vrednota, o dušobrižništvu, o smrti kao sastavnom dijelu života, odnosno njegovu zaokruženju, o Bogu kojega nismo svjesni odnosno Bogu koji je dio čovjekove podsvijesti. Ta nesvjesna vjera:

"ne pripada (...) području impulzivno nesvjesnog, nego području duhovno nesvjesnog. Nitko me ne prisiljava da idem prema Bogu, nego se svaki put moram odlučiti

---

[72] IVAN PAVAO II., Enciklika, *Vjera i razum. Fides et ratio*, Rim, 14.rujna 1998., KS, Zagreb 1999., br. 81.
[73] *Isto* br. 83

za ili protiv njega. Ne postoji neki religiozni nagon, barem ne u smislu u kojem bi se o njemu moglo govoriti 'kao o agresivnom nagonu', a ne postoji ni – u području nesvjesne duhovnosti – neki moralni nagon, kao što postoji seksualni nagon, a da ne govorimo o nesvjesnoj vjeri. Moja me savjest ne prisiljava; štoviše, događa se da se pred svojom savješću svaki put trebam odlučiti."[74]

U dosadašnjem dušobrižništvu vjerovanje su držali kao neko statičko stanje. Vladali su se tako, kao da je vjersko uvjerenje u čovjeku nešto jednom zauvijek zaključeno. Vjera je dinamičko usvajanje vjerskih vrednota. Suvremeni svijet do krajnosti je dinamičan, pun napetosti i nemira. Moderan čovjek razmjerno mnogo čita ili barem čuje o istraživanjima i uspjesima znanosti, tehnike i umjetnosti. U toj dinamičnosti svjetovni i vjerski nazor suvremenog čovjeka svakog dana stavljen je na kušnju. U neku ruku takav je čovjek prisiljen, da svakoga dana obnavlja svoje vjersko uvjerenje. Jedna od osjetnih nesavršenosti u suvremenom dušobrižništvu upravo je „nerazumijevanje muke spoznaje", u kojoj se nalazi moderan čovjek.[75]

Pastoralni djelatnik radi na izgrađivanju kršćanske zajednice da svaki pojedini član zajednice može živjeti i djelovati u svojem društvenom ambijentu kao prosvijetljen kršćanin. Već od svojih početaka Crkva se prilagođava društvenim okolnostima i nastoji pronaći najbolji model zajednice u kojoj bi kršćani mogli izgrađivati zajedničku svijest. Od urbanog ruralnom, od monolitno kršćanskog do pluralističkog. To se prilagođivanje mora i danas događati. Župnička služba je od posebne važnosti, zato što je župnik neposredno u kontaktu sa svime što se događa u narodu.[76] On je i dušobrižnik, u smislu brige za vjernike koji su mu povjereni, ali i puno više od toga – navjestitelj i duhovni vođa kršćanske zajednice.

2.3. Navještaj vjere

Dušobrižnik ima zadaću uz bogoslužje, sakramente također i savjetovanje. Jedna od najvećih dušobrižničkih mudrosti i umjetnosti jest: znati s ljudima pravilno govoriti. Prvi

[74] V. FRANKL, *Bog podsvijesti*, KS, Zagreb, 1981., str. 41-53.
[75] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 38.
[76] Usp. B. Z. ŠAGI, *Dušobrižnik u vrtlogu društvenih promjena,* u: Bogoslovska smotra, 66 (1997.) II-III., str. 381.

korak psihološkog zbližavanja s čovjekom kojemu se naviješta je prilagođavanje njegovoj terminologiji kako bi mogao razumjeti. Sam Isus je često koristio prispodobe kako bi približio čovjeku božanske istine. Takve priče lako je zapamtiti, ličnosti su izražene, a simbolika bogata značenjem.[77] Bog je stvorio svijet po Riječi i spasio ga po utjelovljenoj Riječi, te zato i sada čovjek samo po riječi Krista dolazi do vjere, ufanja i ljubavi prema Bogu.[78] Riječ ima stvarateljsku snagu. Prava riječ u pravo vrijeme znači i najprisniju vezu, most između čovjeka i čovjeka.

Današnji je čovjek nemiran, pun je sumnja i pitanja. Sastavni dio spoznavanja vjere na zemlji je uvijek i sumnja. Navjestitelj bi trebao znati da nije najtvrđi nevjernik onaj koji stalno dosađuje vjerskim pitanjima, koji uvijek napada i prigovara. Ljudi znaju dugo ustrajati u svojim zabludama i sumnjama, ali je bitno ne činiti na njih nikakav moralni pritisak. Bog je vječan, i s čovjekom silno strpljiv, nikada nestrpljiv. Imao je moć, da lako tvrdokorna srca Božjom snagom prisili na obraćenje, ali nije to učinio. Bog je dao čovjeku slobodu i tu slobodu poštuje u njemu, tako da do kraja strpljivo čeka na čovjekovu slobodnu odluku za dobro.[79] U takvoj situaciji je svećenik najbolji dušobrižnik dok je u ulozi tihog promatrača i pratioca. Zato je više puta dovoljno, da čovjeka samo saslušamo. Čovjek često kada dođe svećeniku ne očekuje od njega konačna rješenja u svojim teškoćama, nego mu je ponekad dovoljno samo da ga se sasluša, da se netko suosjeća s njim i razumije njegovu bol, razočaranje, strahove, ljutnje, želje i snove. Zato je potrebno odvojiti vrijeme i biti spremni strpljivo saslušati drugu osobu što želi reći. To zahtjeva samodisciplinu da se ne govori, nudi svoje mišljenje ili savjet, kako bi bili sigurni da smo čuli sve što druga osoba ima za reći.[80]

U svezi s tim uvijek je preporučljivo ne brzati sa objašnjenjima i savjetima. Psihički slabiji ljudi često su silno osjetljivi. Zato dušobrižnik mora vrlo pažljivo voditi računa o osobnosti i situaciji osobe s kojom se susreće. Također i dušobrižnik mora znati svoja

---

[77] Usp. TULLIO AURELIO, *Prispodobe*, u: Religijsko-pedagoški katehetski leksikon, prir. Marko Pranjić, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991., str. 598.
[78] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 167.
[79] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 187.
[80] Usp. PAPA FRANJO, Postsinodalna apostolska pobudnica, *Amoris Laetitia - Radost ljubavi*, Rim. 19. ožujak.2016., KS, Zagreb, 2016.

ograničenja. Kad razgovara s osobama s mentalnim poteškoćama ne može se uvijek postaviti isti cilj kao kod razgovora s ljudima čija je percepcija na normalnom stupnju.[81]

Pojam navještenja nipošto se ne odnosi samo na riječi. U crkvenom dokumentu Evangelii nuntiandi govori se da je zadaća Crkve naviještanje koje se događa preko riječi i djela. Crkva ispunjava tu zadaću kad se trudi, kroz Božju snagu poruke koju naviješta, u isto vrijeme mijenjati osobnu i kolektivnu svijest ljudi, djelatnosti u kojima se oni angažiraju, te njihov konkretni život i sredinu u kojoj žive.[82] Papa Franjo podsjeća da je svaki krštenik, neovisno o položaju u Crkvi i stupnju vjerske izobrazbe, aktivan nositelj evangelizacije i bilo bi neprimjereno očekivati evangelizaciju koju će provoditi samo stručnjaci, dok će ostatak vjerničkog puka biti tek pasivni primatelj. Nova evangelizacija traži osobni angažman od svakog krštenika, tj. njegovo svjedočanstvo riječi i ljubavi Božje.[83]

Sam dušobrižnik prije naviještanja mora uvidjeti koliko je osoba kojoj naviješta otvorena i spremna za Božju riječ kako bi pala na plodno tlo. Pri tome mu uveliko mogu pomoći principi pedagoške psihologije kako bi znao kako treba pristupiti. Dobro poznavanje psiholoških temelja vjere kao i psiholoških zapreka vjere (psihološke, socijalnopsihološke i vjersko psihološke) također spadaju u obvezno dušobrižničko školovanje.[84] Dušobrižnik u svome naviještanju treba pokazivati interes za ljude, ali ne biti inspekcija, pustiti da drugi pričaju o sebi i o onome što je njima važno. Na ovom mjestu treba spomenuti i veliku važnost dušobrižničkih osobina kao što su čestitost, produhovljenost, otvorenost, tolerantnost, strpljivost, poniznost, blagost, pun ljubavi i empatije, da je čovjek duboke vjere i odnosa s Bogom, čovjek molitve i kontemplacije.[85]

Tu nam kao primjer može biti papa Franjo koji je svojim načinom komuniciranja i jednostavnošću nastupa unio živost u samu Crkvu i velike pridonio promjeni percepcije Crkve u javnosti. Papa često poziva Crkvu da se otvara svijetu i da bude spremna na dijalog

---

[81] Usp. S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996., str. 182.
[82] Usp. PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi. Apostolski govor o evangelizaciji u suvremenom svijetu,* KS, Zagreb, 2000., br. 18.
[83] Usp. PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium - Radost Evanđelja*, Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu, 24.studenog 2013., Zagreb, KS, 2013., br. 120.
[84] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 194.
[85] Usp. T. RADIONOV, *Izazovi duhovnog vodstva, pastoralnog savjetovanja I psihoterapije u suvremenom društvu kroz brigu za dušu čovjeka*, diplomska radnja, 2015., str. 11.

sa današnjim čovjekom. Komunikacija pape Franje odiše neposrednošću i spontanošću, njegov govor nije spekulativne već misionarske naravi. Bilo u govorima bilo u tekstovima, papa upotrebljava riječi koje nije potrebno „studirati" već jednostavno „slušati". Govoreći o modelu komunikacije koji bi za današnju Crkvu bio najprikladniji papa Franjo predlaže novozavjetnu sliku razočaranih i prestrašenih učenika koji napuštaju Jeruzalem i idu prema Emausu. Učenicima se približava Krist koji započinje razgovor i zalazi u njihovu situaciju. Papa tu ističe kako treba znati ući u dijalog s današnjim muškarcima i ženama da bismo shvatili njihova očekivanja, sumnje, nade, čuti njhova stajališta kako bi im se moglo pružiti evanđelje, to jest Isusa Krista. Potrebno je biti suputnik, poput Isusa pristupiti čovjeku i potom ga znati saslušati. Isus pušta svoje učenike da najprije oni govore kako bi mogao osjetiti njihove strahove i tjeskobe te nakon toga slijedi pouka jer upravo zato što ih je Isus saslušao, učenici su bili spremni čuti Isusa. Današnji je čovjek potreban nekoga tko će ga čuti, ima potrebu da osjeti da se netko zanima za njega i tek onda se prema njemu otvara i daje se poučiti.[86] Prema tome izazov se sastoji u tome da budemo senzibilne osobe, pozorne na ono što se oko njih događa i duhovno osjetljive na potrebe drugih.

2.4. Iscjeliteljska snaga sakramenata i liturgije

U psihologiji dušobrižništva u novije vrijeme sve češće i obuhvatnije govori se o iscjeliteljskoj snazi sakramenta i liturgije. Sakrament je najkraće teološki rečeno „vidljivi znak nevidljive Božje milosti, ustanovljen od Krista". Dušobrižnik mora biti svjestan iscjeliteljske moći sakramenata i utjecaja sakramenata na vjernički život. Također moraju biti svjesni važnosti simbola i simbolike u ljudskom životu. Svaki kompetentan dušobrižnik treba biti sposoban u svakom sakramentu, tom simboličkom vjerskom činu, otkriti više vidova obogaćujuće i spasiteljske snage za čovjeka.[87] Tu se otvara prilika za prigodnu katehezu koja se ostvaruje u određenim prilikama nasuprot sustavnoj katehezi. Pod tim imenom podrazumjeva se kateheza održana prigodom krštenja, sprovoda, sklapanja ženidbe ili nekog

[86] Usp. J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije u naviještenju radosti evanđelja*, u: Riječki teološki časopis, 45 (2015.) I., str. 37.
[87] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 194.

posebnog slavlja, ljudima koji su često „daleki“ i jedino se u crkvi pojavljuju u tim situacijama.[88]

Psihološku pozadinu i vrijednost kršćanske ispovijedi očituje se u unutarnjem rasterećenju i oslobođenju. Sakrament pomirenja označava najprisniji dodir između svećenika i čovjeka jer tu čovjek mora otvoriti ispovjedniku svoje srce gdje vodi svoje najteže borbe. Unatoč svojoj dubokoj psihološkoj utemeljenosti i važnosti, ispovijed za modernog čovjeka postaje odbojna. Mnoge već i vanjština ili, tehnička strana ispovijedi smeta te stoga po velikim gradovima ljudi umjesto ispovjedaonice zaposjedaju čekaonice psihoterapeuta, hiromanta, grafologa i drugih sličnih „proroka“ ljepše budućnosti. Danas čovjek ne osjeća potrebu za ispovijeđu što je posljedica gledanja na ispovijed najprije kao „osobnu utjehu“, a ne dogmatsku vjersku „dužnost“. Tu dužnost priznaje samo ukoliko ga srce vuče k tome, ako osjeća osobnu čuvstvenu potrebu za njom kao sredstvom za ostvarenje mira u srcu.[89] Sve češće se susrećemo da se u tiskovnim i na elektronskim medijima iznenađujućom lakoćom govori o svojim životnim stranputicama, iznose se pojedinosti iz intimnog, obiteljskog i prijateljskog života. Televizija, osobna računala, novine postali su svojevrsni oblici sekularnih ispovjedaonica.[90] To je posljedica toga što ne postoji jasna svijest o grijehu kao činu kojim se izravno narušava odnos prema Bogu i bližnjima te odsutnost kajanja i odluke više ne griješiti. Sve češće moderni čovjek promatra ispovijed samo kao funkciju olakšavanja kad se želi osloboditi nekog tereta koji ga pritišće.

Etnologija govori da neke elemente ispovijedi poznaju i primitivni narodi. Ima je budizam, poznavali su je Sirci, Frigijci, Grci itd., ali se u bitnome razlikuje od kršćanske ispovjedi koja se temelji na Isusovoj moći otpuštanja grijeha sa svrhom pomirenja s Bogom. Kod primitivnih naroda je raširenо vjerovanje da svako zadržavanje krivnje u tajnosti izaziva neku bolest. Tko se ne ispovijedi, obolit će. Stoga svaku bolest pripisuju činjenici da bolesnik nije priznao svoje grijehe. Da postoji neka uzročnost između zatajivanja krivnje i duševnog oboljenja, to misle i moderni psiholozi. Tu je psihološku važnost i potrebu ispovijedi Krist dakako dobro poznavao i zato joj je dao nadnaravnu vrijednost: sam Bog je Onaj koji čovjeka

---

[88] Usp. UBALDO GIANETTO, *Prigodna kateheza*, u: Religijsko-pedagoški katehetski leksikon, prir. Marko Pranjić, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991., str. 593.
[89] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 218.
[90] Usp. A. TAMARUT, *Teološko-pastoralna aktualnost sakramentalne ispovijedi*, u: Bogoslovska smotra, 77 (2007.) III., str. 711.

po ispovjedniku oslobađa tereta grijeha. Prvi dio ispovjedi je ispit savjesti, pri čemu čovjek nastoji analizirati sve što ga tereti iz prošlosti, pa čak i sve „zaboravljene grijehe“. Ispit savjesti ima veliku važnost u upoznavanju samoga sebe i želje za poboljšanjem. S ranom se ispovijedi dijete već rano nauči promatrati i kritički prosuđivati svoje pogreške i značaj.[91]

Uz sakramente, spominje se i liturgija kao mogući izvor duševne obnove i zdravlja. Pojam liturgije potječe iz antičkog doba, a značila je javnu službu koju netko obavlja u interesu i za dobro čitava grada. U tom je smislu preuzeta i u kršćanstvu, a označava službu koju netko obavlja u ime zajednice i za njezino dobro prema Bogu. Iscjeliteljska snaga liturgije temelji se na stavu kršćana da je u zajedničkim molitvama i liturgijskim susretima vjernika prisutan Krist, od kojega čovjeku dolazi spasenje. Bog je poslao svog Sina, Riječ koja je tijelom postala, propovijedati evanđelje siromasima, liječiti pokajnička srca i darovati tjelesna i duhovna ozdravljenje.[92] Krist u liturgiji liječi, tješi, slikovito rečeno, uvodi vjernike u svoj misterij smrti i uskrsnuća. Kršćanstvo je na poseban način u prvim stoljećima imalo nevjerojatnu snagu mijenjati ljude iz temelja; sam Isus te brojni njegovi apostoli obnavljali su i liječili tijelo i dušu; i danas se nađe dušobrižnika čije nedjeljne mise ili drugi liturgijski susreti uistinu djeluju u jednom ili drugom pogledu spasiteljski na sudionike.[93]

2.5. Dušobrižnički posjeti

Dušobrižnički posjeti obiteljima su vrlo delikatni i od svećenika zahtijevaju mnogo osobne hrabrosti, duhovne pobožnosti i društvene okretnosti. Obitelj je najvažnija stanica ljudskog života. Osim doticaja s pojedincem svećenik mora nastojati doći u osobni doticaj sa cijelom obitelji, sa svim njezini članovima. Cijelo dušobrižničko djelovanje treba biti usmjereno prema obitelji. Svaki pa i najneznatniji posjet, koji naoko nije ostavio nikakvih vidnih uspjeha, za tu obitelj može značiti barem uklanjanje prepreka preko kojih je bilo nemoguće naći put do svećenika i vjere.[94]

---

[91] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 205.
[92] Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum Concilium*, KS, Zagreb, 2008., br. 5.
[93] Usp. Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998., str. 194.
[94] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 149.

Pri takvom posjetu predmet razgovora može pružiti laik, a ne svećenik, kako bi se ljudi spontano pokrenuli u razgovoru. Barem kod prvog posjeta neka svećenik ne načinje samo vjerska pitanja. U takvom se slučaju ljudi osjećaju kao učenici koji su na ispitivanju. Razgovor o vjerskim stvarima je stvar istinskog povjerenja kojeg će svećenik posjetom tek pridobiti. Svećeniku se uglavnom predočuje četiri različita puta do obitelji.

Prvi način je posjećivanje bolesnika. Bolesnik nehotice utječe i na druge članove svoje obitelji. Svećenik koji se zanima za bolesnika, kojeg posjećuje i brine se za njegovo zdravlje, time pridobiva simpatije i ostalih članova obitelji. Često se te posjete bolesnicima i uopće bolesničko dušobrižništvo zanemaruju. Također je i problem stav obitelji da se svećenika samo zove kad je bolesnik već obavijen smrtnom sjenom. Morali bismo biti svjesni, da posjećivanje bolesnika pripada među najljepša i najplodnija dušobrižnička područja. Obitelj silno pati uslijed bolesti voljene osobe, zato je dužnost bolničkog osoblja kao i dušobrižnika da ozbiljno shvate patnju koju proživljavaju članovi obitelji i da im savjetima i molitvom pomognu u njihovoj teškoj zadaći. Osobna molitva za bolesnika i s bolesnikom, u skladu sa situacijom u kojoj se bolesnik nalazi, najdublji je oblik uključivanja dušobrižnika u brigu za bolesnika, gdje kroz tu molitvu bolesnik i vatikanskog sabora Presbyterorum ordinis: „*Neka se s najvećom skrbi brinu za bolesne i umiruće, neka ih posjećuju i hrabre u Gospodinu.*“[95] To je poruka stare Pavlove preporuke Solunjanima: „*Tješite se uzajamno i izgrađujte jedan drugoga*“ (1 Sol 5,11), „*… da ne bi tugovali kao oni koji nemaju nade.*“ (1 Sol 4,13).

Kao drugi način možemo navesti pastoralnu skrb obitelji koje se nalaze u situaciji egzistencijalne krize, kao što su članovi s invalidnošću, teška i terminalna bolest i smrt u obitelji. Često se nadvijaju nad obitelj brojne nevolje pri čemu si postavljaju često pitanja koja su u svakodnevnoj monotoniji života pomalo zaboravili, pitanja o smislu života, patnje, bolesti i smrti. U takvim trenutcima susret sa svećenikom otvara novu perspektivu i dušobrižnik može vrlo dobro doći.[96] Ponekad je svećenik u takvim slučajevima jedini čovjek kojemu obitelj može povjeriti svoje brige i pitati za savjet, pomoć i preporuke na odlučujućim mjestima. Tjeskoba u obitelji, bilo tjelesna, bilo duševna, uvijek pruža svećeniku vrlo lijepu

[95] DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dekret o službi i životu prezbitera Presbyterorum ordinis*, KS, Zagreb, 2008., br. 6.
[96] Usp. A. MATELJAN, *Svećenik i bolesnik, Načela za kršćansku komunikaciju svećenika i bolesnika u bolnici*, u: Služba Božja, 48(2008.) IV., str. 403.

priliku, da uđe u obitelj i da se s njom čvršće poveže.[97] Neposredna i stručna okolina uobičajeno pružaju pomoć i podršku takvim obiteljima na određeno vrijeme te budu djelotvorni u ublažavanju prvotne patnje. Narav takvih životnih situacija iziskuje dugoročno praćenje koje se postavlja kao zadaća na pastoralnog djelatnika. Taj susret ne može se svesti na godišnji posjet u prilici blagoslova obitelji, nego iziskuje predan i tihi rad preko cijele godine.

Treći način je da se dušobrižnik približi obitelji uz pomoć laika. Tamo, gdje svećenik nema pristupa, laik se obično približi bez teškoće. Tako on može imati ulogu u posredovanju, kada je riječ o sudjelovanju u misijama, duhovnim vježbama i o vjerskom svjedočenju i životu opće. Laik je onaj koji živi, djeluje među ljudima i dolazi s čovjekom u doticaj u njegovom svakodnevnom poslu. Takav je kontakt mnogo prirodniji, neusiljen i zato spremniji za apostolski utjecaj, nego ad hoc učinjen svećenikov posjet. Mnogo je takvih mogućnosti gdje laik već djeluje mnogo prije nego se svećenik uopće približi i tako priprema svećeniku put u obitelj. Pri tome laik sa svojim apostolatom među ljudima u svakodnevnom životu obavlja sastavni dio župskog dušobrižništva.[98]

Četvrti način odnosi se na ljude koji nikada ne dolaze u crkvu, ni svećenika ne pozovu u kuću. U takvim situacijama moguće je da je na primjer, kakav pogreb, vjenčanje ili krštenje jedina svećenikova prilika da stupi u kontakt s njima. Može se reći da su tada ljudi najviše raspoloženi za kontakt s dušobrižnikom. Slično je i s obredom krštenja gdje svećenik ima lijepu priliku doći u vezu s obitelji, upoznati je i barem donekle približiti vjerskoj praksi.[99] Ali posebno moramo imati pred očima, da je smrt najsnažniji propovjednik. Čovjek, a možda i cijela obitelj koja ranije nije nikada htjela slušati riječi o vječnosti i Bogu, sada se povlači u sebe i žele da im se pruže utješne riječi nade.

Tu utješiteljsku ulogu jasno nam je naznačio i dekret o misijskoj djelatnosti Crkve: „*Ad Gentes*: *Kao što je Krist obilazio sve gradove i sela liječeći svaku slabost i bolest u znak nadolaska Božjega kraljevstva, tako se i Crkva po svojim sinovima združuje s ljudima svakoga položaja, ali najviše sa siromasima i patnicima i za njih se rado zalaže. S njima*

[97] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 150.
[98] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 157.
[99] Usp. A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989., str. 226.

dijeli radosti i žalosti, poznaje njihove životne težnje i neizvjesnosti, s njima trpi u smrtnoj stisci.“[100]

3. Proširenje pojma dušobrižništva i nužna suradnja

Dugi niz godina je vladalo sužavanje slike Crkve na kler i redovništvo što se često izražava pojmom tzv. „klerikalne Crkve“. Ta podjela Crkve na kler i laici često je pogodovala pasivnosti i neodgovornosti vjernika laika, stoga je zadatak svećenika da se zalažu za promjenu tog mentaliteta gdje je narod shvaćen kao aktivan čimbenik u življenju zajedništva i crkvenosti. Papa Pio XII. naglasio je da laici nisu samo članovi Crkve već su Crkva.[101] To je također potvrdio i Drugi vatikanski sabor što je potaknilo proširenje pojma dušobrižništva na vjernike laike i njihovu suradnju s crkvenim pastirima.

3.1. Uloga laika u dušobrižništvu

Na Drugom vatikanskom saboru, koji je crpio nadahnuće na izvorima Objave te pozornijim čitanjem „znakova vremena“, doneseni su temelji za autentičnije shvaćanje lika i mjesta dušobrižnika u Crkvi danas. Drugi vatikanski sabor navodi da smo svi članovi istog naroda Božjega i naglašava važnost laikata, ali ne samo kao „produžene ruke klera“.[102] Tako dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium, donoseći teološku utemeljenost poziva vjernika laika, kaže: *“Jedan je dakle izabrani Božji narod: 'jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje' (Ef 4, 5); zajedničko je dostojanstvo udova po njihovu preporodu u Kristu, zajednička je milost djece, zajednički poziv na savršenost, jedno spasenje, jedna nada i nerazdijeljena ljubav”*.[103]

---

[100] DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve Ad gentes*, KS, Zagreb, 2008., br. 12
[101] Usp. PAPA PIO XII: Govor novim kardinalima (20. veljače 1946.), u: AAS 38 (1946.) 149.
[102] Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Mijenja li se slika dušobrižnika u Crkvi*?, u: Bogoslovska smotra, 66 (1996.) II-III., str. 2.
[103] DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen Gentium*, KS, Zagreb, 2008., br. 32.

Treba naglasiti da je od velikog značenja bila i ostaje „ekleziologija zajedništva“ Drugog vatikanskog sabora: Božji narod, misterij, Tijelo Kristovo i odatle zajedništvo i poslanje kao bitne odrednice crkvenog djelovanja. Na temelju svijesti dostojanstva koju suvremen čovjek ima o sebi, a Drugi vatikanski sabor je to potvrdio ističući „jednakost dostojanstva“ u Crkvi, proizlazi obveza dušobrižnika da bude čovjek koji će takav stav promicati na razini Crkve, tj. župne zajednice. Ekleziološko načelo zajedništva traži od dušobrižnika da bude graditelj zajedništva što zahtjeva od njega da bude animator i koordinator crkvenog života i djelovanja te promicatelj novih crkvenih laičkih zvanja.

Moramo priznati da se još nedovoljno radi na otvaranju novih tipova dušobrižništva iz redova vjernika laika te na razvijanju kršćanske svijesti služenja i poslanja cijelog Božjeg naroda, to jest brige za druge. Zadaća je dušobrižnika okupljanje i izgradnja zajednice vjernika u Kristu, nasuprot individualističkoj teologiji svećenika koja je bila usmjerena na individualni odnosu s Bogom, zaboravljajući njegovu smještenost u zajednici. Budući da je čovjek „biće u odnosu“, poslanje je dušobrižnika svećenika da, nasuprot tendenciji individualizma, djeluje zajednički s drugima.[104]

Dušobrižnik svećenik danas je na poseban način „tražena osoba“. Bez obzira na motivacije zbog kojih mu se mnogi obraćaju, on je sve izloženiji i zaposleniji. Zbog toga, u njemu se rađa svojevrsni stres i napetost zbog sve većih obveza, počevši od vjeronauka u školi te drugih mogućnosti rada koje jednostavno mora koristiti u svojem pastoralnom djelovanju. Potreban je zato organiziran i programiran pastoral koji će dati više udjela crkvenoj zajednici, njezinom laičkom djelu, što zahtijeva izlaz iz paternalističkog i autoritarnog dušobrižničkog modela koji još uvijek prevladava. U tom smislu i sam crkveni Zakonik (kanon 517 § 2) predviđa da biskup, iz pastoralnih razloga, može predati čitav niz dosad isključivo svećeničkih ovlasti laiku u službi zajednice. Potrebno je zato izgrađivati i profil drugih pastoralnih djelatnika (vjeroučitelji, župni suradnici itd).[105] Danas laici preuzimaju neke važne službe unutar Crkve, naročito vjeroučiteljsku, što očito uvjetuje i širenje pojma „dušobrižnika“. U područje vjerničkog angažmana također pripadaju: odgoj i

[104] Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Mijenja li se slika dušobrižnika u Crkvi*?, u: Bogoslovska smotra, 66 (1996.) II-III., str. 1.
[105] Usp. B. Z. ŠAGI, *Dušobrižnik u vrtlogu društvenih promjena,* u: Bogoslovska smotra, 66 (1997.) II-III., str. 373.

obrazovanje djece, mladih i odraslih, pastoralna konzultacija koje se često još uvijek zovu i duhovnim vodstvom, zatim različiti oblici pojedinačnog i zajedničkog prijateljskog i bratskog susretanja, osobito s osobama kojima je takva prisutnost posebno potrebna zbog njihovih životnih okolnosti (bolest, starost, osamljenost…), i sl.[106] Moramo biti svjesni da sav vjernički narod na određen način sudjeluje u Kristovu proročkom, kraljevskom i svećeničkom poslanju, a zadatak je Crkve da unapređuje različita kršćanska, odnosno crkvena zvanja.[107]

U vidu izgradnje zajedništva nužno je istaknuti važnost suradnje i suodgovornosti. Ta suodgovornost se rađa iz suzajednštva koje se temelji na krštenju po kojem postajemo punopravni članovi Crkve. U tom kontekstu zadatak je dušobrižnika svećenika da priznaje i podupire „dostojanstvo i odgovornost laika u Crkvi. Uz jednakost dostojanstva svih, ali u različitosti službi, treba razvijati načelo komplementarnosti i suradnje u zajedničkom djelovanju.

3.2. Dušobrižništvo u Hrvatskoj i neki prijedlozi

Često u crkvenom djelovanju prevladava administrativni aspekt nad pastoralnim, kao i usredotočenost na podjeljivanje sakramenata (sakramentalizacija) bez drugih oblika evangelizacije.[108] Rezultati istraživanja provedenih 2004. i 2010. godine govore kako u Hrvatskoj postoji osjećaj pripadnosti Crkvi, ali sve je veći broj onih koje bismo mogli opisati ravnodušnima prema Crkvi.[109] Sociolozi tome uzrok vide u promjeni kulturalnoga ambijenta u kojem živimo, ali i o stečenom iskustvu osobito u ranijoj životnoj dobi koja u bitnom određuje kasniju pojedinčevu sliku Crkve. Među mladima u Hrvatskoj posljednjih godina

---

[106] Usp. J. BARIČEVIĆ, *Perspektive angažmana vjernika laika u životu i djelovanju naše crkve*, u: Bogoslovska smotra, 57 (1988.) III-IV., str. 285.
[107] Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Mijenja li se slika dušobrižnika u Crkvi*?, u: Bogoslovska smotra, 66 (1996.) II-III., str. 1.
[108] Usp. PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium - Radost Evanđelja*, Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu, 24.studenog 2013., Zagreb, KS, 2013., br. 63.
[109] Usp. B. MURIĆ, *Narod Božji kao nositelj navještaja Crkve. Evangelii gaudium i misionarska preobrazba Crkve*, u: Diaconvensia, 22 (2015.) IV., str. 472.

uočava se izražajniji pozitivan stav prema religiji i religioznosti, ali se istovremeno primjećuje njihovo udaljavanje od Crkve, posebice nakon sakramenta potvrde. Problem je u podjeljivanju sakramenata pri čemu se ne rađa osjećaj za crkvenu pripadnost. Papa Franjo ističe stoga kao glavne pojmove katehetske preobrazbe: "blizina i pokret".

Franjo je težnju za strukturnom reformom Crkve izrazio i u pobudnici, počevši od pastoralnih djelatnika: *"Sanjam o misijskom opredjeljenju koje može sve preobraziti, tako da crkveni običaji, načini na koje se stvari čine, satnice, jezik i sve strukture, postanu prikladan kanal za evangelizaciju današnjega svijeta više no za samoočuvanje. Reforma struktura, koju zahtijeva ta pastoralna preobrazba, može se shvatiti jedino kao dio napora koji se ulažu da one postanu više misionarske, da redovni pastoral u svim svojim aspektima bude širi i otvoreniji, da se u pastoralnim djelatnicima probudi stalna želja za 'izlaženjem' i tako potpomogne pozitivan odgovor svih onih kojima Isus nudi svoje prijateljstvo."*[110]

Dušobrižnici u Hrvatskoj moraju više uočavati i pratiti zbivanja u društvu, procese i promjene, utjecaj javnog mnijenja u sazrijevanju ili srozavanju etičke svijesti kako bi se mogli razraditi konkretni i učinkoviti pastoralni prijedlozi. Danas u tehničko doba to je najlakše preko medija, osobito najmoćnijeg suvremenog medija interneta. Sve više ljudi (posebice djece) u „virtualnoj stvarnosti" interneta traži novi smisao, novo utočište, novi dom. Takav ambijent utječe na poimanje čovjeka, njegove religioznosti i životnoga smisla. Možemo reći da internet dakle, utječe i oblikuje našu predodžbu o Bogu te je stoga Crkva u Hrvatskoj pozvana pozabavit se tim novim sredstvom komunikacije. 2002. godine nastala su dva dokumenta Papinskoga vijeća za sredstva društvenih komunukacija, to su: *Etika na internetu*, gdje se ističe važnost tog novog sredstva, vrednuju njegove prednosti i donose moralna načela, te *Crkva i Internet*, u kojem se razmatraju nove mogućnosti i izazovi, kao i načela ispavnoga korištenja interneta u crkvenom naviještaju i pastoralu. [111]

„Taj sustav omogućuje ljudima izravni neposredni pristup važnim vjerskim i duhovnim izvorima – velikim bibliotekama, muzejima i bogoslužnim mjestima, dokumentima

---

[110] PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium - Radost Evanđelja*, Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu, 24.studenog 2013., Zagreb, KS, 2013., br. 27.

[111] Usp. S. BRILOVIĆ, Ž. TANJIĆ, *Kršćanstvo i internet – izazov za teologiju?*, u: Crkva u svijetu, 48 (2013.) I., str. 101.

Učiteljstva, spisima otaca i naučitelja Crkve i stoljetnoj vjerskoj mudrosti. Ima dragocjenu sposobnost prevladati udaljenosti i izolaciju, omogućiti stupanje u kontakt s istomišljenicima… radi uzajamnog hrabrenja i podupiranja. Crkva može pružiti korisnu službu katolicima i nekatolicima odabirući i prenoseći korisne podatke na internetu.“[112]

„Crkva bi se osjećala krivom pred Gospodinom kada ne bi upotrijebila ta moćna sredstva koja ljudski um svakodnevice čini još savršenijim.“[113]

Tako danas imamo mnogo katoličkih stranica na internetu, kao npr. Svete Stolice i njezina web portal, potom katoličkih biskupija i ustanova kao što su župe, sveučilišta, škole, redovničke zajednice, crkvne udruge.[114] Da bi se to još unaprijedilo potrebna je i vrlo važna osnovna informatička poduka na razini župe, uz ustroj župnih web-servera s osnovnim informacijama i uslugama: raspored bogoslužja i događaja važnih za župni život, važni dokumenti župe, forum i chat kao mjesta za izmjenu mišljenja župljana. Zadaća župe je također pretvaranje vrijednoga tiskanog materijala u elektronički (XML) oblik i njegovo objavljivanje na mreži.[115] Katolička crkva u Hrvatskoj služi se tom novom tehnologijom, ali može se reći da još uvijek nema dovoljne teološke svijesti o važnosti ozbiljnog bavljenja tim moćnim sredstvom komunikacije. Potrebna je snažnija prisutnost u pastoralnom radu kao i nužnost trajnog odgoja, osobito vjernika laika, za kvalitetnu i stručnu uporabu sredstava za priopćavanje.[116] U Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji 2011. godine provedeno je anketno istraživanje o različitim oblicima uporabe sredstava društvenoga priopćavanja u pastoralnom radu, kao i o oblicima suradnje župnih zajednica Đakovačko-osječke nadbiskupije sa svijetom medija. Opći je zaključak da su učinjeni značajni pomaci, ali još uvijek nedovoljni, jer od 72 župe, koje su poslale odgovor, župni listić priređuje 29 župa, župno glasilo izdaje 13 župa, internetsku stranicu postavilo je 27 župa, a redovito se emitiraju 4 vjerske radioemisije. Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti kako je daleko raširenija

---

[112] PAPINSKO VIJEĆE ZA SREDSTVA DRUŠTVENOGA PRIOPĆAVANJA, *Crkva i internet*, Informativna katolička agencija – IKA, Zagreb, 2002., br. 5. (dalje: CI).
[113] CI, br.1.
[114] Stranica đakovačko osječke nadbiskupije http://www.djos.hr/
[115] Usp. M. ESSERT, *Internet u službi Crkve*, u: Časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih, 23 (2001.) IV., str. 418.
[116] Usp. V. DUGALIĆ, I. DŽINIĆ, *Medijski prostor u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji. Analiza stanja i moguće perspektive*, u: Diaconvensia, 19 (2011.) III., str. 343.

prisutnost Crkve u tiskanim (listić, glasilo, novine) za razliku od elektronskih medija (vjerske radioemisije, internetska stranica, itd).[117]

Virtualna stvarnost može obogatiti vjerski život vjernika, ali ona ne može postati nadomjestak za stvarnu sakramentalnu Kristovu prisutnost i za stvarnu interakciju s ostalim vjernicima. Stoga je vrlo važno pri stvaranju pastoralnih programa razmišljati kako ljude iz virtualne stvarnosti dovesti do prave zajednice vjernika. Tu se očituje važnost crkvenih udruga i pokreta koji bi trebali privući vjernike. Crkvene udruge i pokreti imaju zadaću ponuditi suvremenom čovjeku određenu sigurnost i osjećaj pripadnosti Crkvi. Pogotovo važnost imaju udruge i pokreti uglavnom sastaljeni od mladih ljudi, koje se mogu promatrati kao djelovanje Duha Svetoga, koji pronalazi nove puteve kako bi mladi zadovoljili svoju potragu za dubokom duhovnoću i razvili osjećaj pripadnosti Crkvi.[118] Osim važnosti crkveni udruga i pokreta, bitne su i vodstvene strukture crkvenih pokreta koje bi trebale imati određenu teološku naobrazbu. Tu veliku u ulogu imaju vjernici laici *"koji u privatnom, ali i u javnom životu trebaju zastupati, argumentirano predstavljati i utemeljeno braniti kršćansku viziju čovjeka i svijeta."*[119] Bez crkveno i teološki školovanih vjernika laika teško je provesti uspješno djelovanje crkvenih udruga i pokreta u hrvatskoj Crkvi i u hrvatskom društvu.

Na društvenim stranicama poput najpopularnijeg facebooka, twittera, instagrama, različitim forumima svakodnevno cirkulira velik broj ljudi gdje međusobno razmjenjuju razne informacije koje oblikuju njihove stavove, a potom i ponašanje. Te stranice mogu poslužiti za navještaj evanđelja i dušobrižništvo ljudi koji su u potrebi. Mnogi mladi odgovore na pitanja, probleme, dileme traže na internetu jer se nemaju kome obratiti ili im je neugodno nekome se povjeriti. Crkva tu može više iskoristiti prednosti interneta kako bi provukla načela kršanskog života u svakodnevnicu. Dušobrižnici mogu sami pokrenuti vlastite forume i blogove gdje bi otvorili aktualna pitanja i dali odgovore na njih u kršćanskom duhu. To može biti od velike pomoći vjernicima koji su danas najviše preko

[117] Usp. V. DUGALIĆ, I. DŽINIĆ, *Medijski prostor u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji. Analiza stanja i moguće perspektive*, u: Diaconvensia, 19 (2011.) III., str. 354.
[118] Usp. EG, br 105.
[119] J. BALOBAN, *Crkveni pokreti u životu Crkve u Hrvatskoj*, u: Bogoslovska smotra, 78 (2008.) II., str. 363.

medija izloženi različitim ponudama religioznih pokreta i lažnih davatelja smisla života kako ne bi skrenuli s pravog puta.

ZAKLJUČAK

Suvremeni čovjek okrenut je najviše prema samome sebi i svome vlastitom ostvarenju U središtu je težnja za moći, posjedovanjem, srećom i zadovoljstvom. Društvo koje je potrošačko i tehnizirano izgubilo je pitanja istine i smisla života. Takav suvremeni način života se negativno odražava na čovjekovo psihičko i duhovno zdravlje. Možemo skrenit pažnju na to da najveća prijetnja kršćanstvu i njegovoj ukupnoj duhovnosti dolazi iz sfere novih religioznih pokreta i sekti, a među njima vodeće mjesto ima pokret new age. Novi religiozni pokreti zahvaćaju ponajprije mlade koji traže sebe i svoj identitet, sreću i mjesto u društvu. Moderna i postmoderna pridonijela je ozračju nesigurnosti, relativizma, individualizma i pluralizma u kojemu svaki pojedinac traži na području religiozne ponude ono što mu odgovara.

Ponekad teološko-pastoralne tvrdnje pokazuju se nevažne u životu ljudi. U takvoj situaciji teologija i dušobrižništvo uz pomoć psihologije otkriva dublje spoznaje o tome što današnjeg čovjeka pokreće i na koji način postavlja pitanje o Bogu i vjeri kako bi mogli govoriti o Bogu jezikom kulture u kojoj živi. Sam dušobrižnik prije naviještanja mora uvidjeti koliko je osoba ili zajednica kojoj naviješta otvorena i spremna za Božju riječ kako bi pala na plodno tlo. Pri tome mu uveliko mogu pomoći principi pedagoške psihologije kako bi znao kako treba pristupiti. Sve je više prisutna svijest u današnje vrijeme da psihologijske spoznaje mogu značajno doprinijeti boljem ispunjavanju dušobrižničke zadaće te se pastoralna psihologija danas poučava gotovo u svim bogoslovnim školama. Povezivanje i dopunjavanje tih dviju disciplina, dakle je moguće. Njihova dodirna točka je čovjek koji traži pomoć, odnosno kojemu se želi pomoći. Zato je važno da u osnovi imaju zajedničku antropologiju, odnosno jednak pogled na čovjeka.

Dušobrižnici moraju biti sposobni uočavati i pratiti zbivanja u društvu, procese i promjene, utjecaj javnog mnijenja u sazrijevanju ili srozavanju etičke svijesti kako bi se mogli razraditi konkretni i učinkoviti pastoralni prijedlozi. Dugi niz godina se u svijesti vjernika pojam „dušobrižnika“ odnosio samo na kler. Danas laici preuzimaju neke važne službe unutar Crkve, naročito vjeroučiteljsku, što očito uvjetuje i širenje pojma „dušobrižnika“. Moramo biti svjesni da sav vjernički narod na određen način sudjeluje u

Kristovu proročkom, kraljevskom i svećeničkom poslanju, a zadatak je Crkve da unapređuje različita kršćanska, odnosno crkvena zvanja.

LITERATURA

A. DOMAZET, *Teologija i psihologija: mogućnosti i granice dijaloga*, u: Filozofska istraživanja, 27 (2007.)II.

A. MATELJAN, *Božja nemoć*, u: Crkva u svijetu, 28 (1993.)I.

A. MATELJAN, *Svećenik i bolesnik, Načela za kršćansku komunikaciju svećenika i bolesnika u bolnici*, u: Služba Božja, 48(2008.) IV.

A. TAMARUT, *Teološko-pastoralna aktualnost sakramentalne ispovijedi*, u: Bogoslovska smotra, 77 (2007.) III.

A. TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, UPT, Đakovo, 1989.

B. MURIĆ, *Narod Božji kao nositelj navještaja Crkve. Evangelii gaudium i misionarska preobrazba Crkve*, u: Diaconvensia, 22 (2015.) IV.

B. Z. ŠAGI, *Dušobrižnik u vrtlogu društvenih promjena,* u: Bogoslovska smotra, 66 (1997.) II-III.

C. G. JUNG, *O religiji i kršćanstvu*, UPT, Đakovo 1990.

C. TOMIĆ, *Evanđelje milosrđa*, u: Obnovljeni život, časopis za filozofiju I religijske znanosti, 48 (1993.), IV.

CONGREGATION FOR THE CLERGY, The Gift of the Priestly Vocation, Ratio fundamentalis Institutionis Sacerdotalis, Rim, 2016.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dekret o odgoju i izobrazbi svećenika Optatam totius*, KS, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dekret o službi i životu prezbitera Presbyterorum ordinis*, KS, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum Concilium*, KS, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu Gaudium et spes*, KS, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve Ad gentes*, KS, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen Gentium*, KS, Zagreb, 2008.

I. BEZIĆ, *Pastoralna psihologija,* u: Bogoslovska smotra, 60 (1990.) I-II.

I. PLATOVNJAK, *Duhovno vodstvo i psihologija: suprotstavljenost ili integracija*, u: Obnovljeni život, 63 (2008.)I.

I. ŠTENGL, *Perspektive dijaloga pastorala i trendova aktualne psihoterapije*, u: Bogoslovska smotra, 76 (2006.) II.

IVAN PAVAO II., Dat ću vam pastire (Pastores dabo vobis). Apostolska pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama, Glas Koncila, Zagreb, 1992.

IVAN PAVAO II., *Fides et ratio. Vjera i razum*, KS, Zagreb 1999.

J. BALOBAN, *Crkveni pokreti u životu Crkve u Hrvatskoj*, u: Bogoslovska smotra, 78 (2008.) II.

J. BARIČEVIĆ, *Perspektive angažmana vjernika laika u životu i djelovanju naše crkve*, u: Bogoslovska smotra, 57 (1988.) III-IV.

J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije u naviještenju radosti evanđelja*, u: Riječki teološki časopis, 45 (2015.) I.

M. ESSERT, *Internet u službi Crkve*, u: Časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih, 23 (2001.) IV.

M. NIKIĆ, *Deset zapovijedi biblijske psihoterapije*, u: Obnovljeni život, 63 (2008.)I.

M. NIKIĆ, K. LAMEŠIĆ, *Religija i sreća*, Zbornik radova interdisciplinarnog i interkonfesionalnog simpozija održanog u Zagrebu 7. prosinca 2012., FTIDI, Zagreb, 2014.

M. NIKIĆ, *Znak i izazov vremena*, u: Crkva u svijetu, 33 (1998.) I.

M. SZENTMÁRTONI, *Osjetljivost za čovjeka*, Glas Koncila, Zagreb, 2009.

M. ŠAKIĆ, *Samoubojstvo kao društveni problem: rasprava iz sociološke perspektive*, u: Amalgam, (2011.) V.

M. ŠIMUNOVIĆ, *Mijenja li se slika dušobrižnika u Crkvi*?, u: Bogoslovska smotra, 66 (1996.) II-III.

PAPA FRANJO, Bula, *Misericordiae Vultus – Lice milosrđa*, Rim, 11.travanj 2015., KS, Zagreb, 2015.

PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium - Radost Evanđelja*, Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu, 24.studenog 2013., Zagreb, KS, 2013.

PAPA FRANJO, Postsinodalna apostolska pobudnica, *Amoris Laetitia. Radost ljubavi*, Rim. 19. ožujak.2016., KS, Zagreb, 2016.

Papinska Biblijska komisija, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, Dokumenti 99, KS, Zagreb 1995.

PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi. Apostolski govor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, KS, Zagreb, 2000.

Religijsko-pedagoški katehetski leksikon, prir. Marko Pranjić, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991.

S. BRILOVIĆ, Ž. TANJIĆ, *Kršćanstvo I internet – izazov za teologiju?*, u: Crkva u svijetu, 48 (2013.) I.

S. BURILOVIĆ, Ž. TANJIĆ, *Kršćanstvo i Internet – izazov za teologiju*, u: Crkva u svijetu, 48(2013.)I.

S. FREUD, *Totem i tabu*, Stari Grad, Zagreb, 2000.

S. PFEIFER, *Bodriti slabe - Dušobrižništvo i suvremena psihijatrija*, STEPress, Zagreb, 1996.

Š. ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, SLAP, Jastrebarsko, 1998.

T. RADIONOV, *Izazovi duhovnog vodstva, pastoralnog savjetovanja i psihoterapije u suvremenom društvu kroz brigu za dušu čovjeka*, diplomska radnja, 2015.

V. DUGALIĆ, I. DŽINIĆ, *Medijski prostor u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji. Analiza stanja i moguće perspektive*, u: Diaconvensia, 19 (2011.) III.

V. FRANKL, *Bog podsvijesti*, KS, Zagreb, 1981.

W. WARNER, *Želiš li ozdraviti*, UPT, Đakovo, 1985.

SADRŽAJ

UVOD……...……3

1. Nastanak i razvoj dušobrižništva 5
   1.1. Prvi počeci dušobrižništva 5
   1.2. Razvoj psihologije u dušobrižništvu 8
   1.3. Novootkrivena važnost dušobrižništva 11
   1.4. Međuodnos teologije i psihologije 13
   1.5. Biblijska načela dušobrižništva 18

2. Odgovorna zadaća dušobrižnika 23
   2.1. Adekvatna psihološka izobrazba dušobrižnika 23
   2.2. Vjersko stanje u suvremenom društvu 26
   2.3. Navještaj vjere 29
   2.4. Iscjeliteljska snaga sakramenata i liturgije 32
   2.5. Dušobrižnički posjeti 34

3. Proširenje pojma dušobrižništva i nužna suradnja 37
   3.1. Uloga laika u dušobrižništvu 37
   3.2. Dušobrižništvo u Hrvatskoj i neki prijedlozi 39

ZAKLJUČAK……..……..……...…44